

- I. Billard, Biliard = Biliard
 II. Bande, Cushion, mantinell = oldalfal
 III. Bille, Ball = golyó
 IV. queue, cue = dákó
 V. procédé = dákóbőr
 VI. Abschlus = elütés
 VII. Pocket = nyereg (balra támasztéka)
 VIII. "Vor" (vendre des points) = előny
- IX. Gixer "Fausse queue" = lecsúszás
 X. bricole, bruxera = keverő
 XI. "à-étrouper", draw-shot = húzás ill. visszahúzás
 XII. "nachschieber", canle, follow-shot = követő
 XIII. "Falsch", effet = forgató
 XIV. "Kontrafalsch" (effet contraire) = ellenforgató
 XV. "Masse", (walker) = csavare
 XVI. "Bogenstoss" = íklökés

Művészeti illusztráció / színezett linóleumtűt

Április 6/12/1997

Gyulai Líviusz művészete az illusztráció műfajában bontakozott ki a legteljesebben. Gyakorlott kézzel találja meg az irodalmi alkotás drámai csomópontjait, s a stílus külső és belső követelményeire erősen ügyelve bontja ki azokat lapjain. Nem a mű egy-egy jelenetét, cselekménysorának kiragadott mozzanatát ábrázolja, mintegy „kimerítve” a sodró tör-

ténések, hangulatváltozások valamelyikét, hanem a velük kapcsolatos gondolatok közli a nézővel. Törekvése sokkal inkább rokonítható a gondolkodó olvasó igényeivel, aki „lelke színpadán” újjáépíti magának az irodalmi alkotást. Gyulai munkáinak ez adja a sajátos varázsát.

HORVÁTH GYÖRGY, 1966

Az a híres Háry János
színezett linóleumtűt; 1997

Legnagyobb szabadság szabályok
 No. 1. Szabadság (Billiard-Freihelt)
 a játékosnak azon joga, miszerint a körül-
 állottul meg kívánhatja, hogy a mindenkori

kiütések kivételével, azonnal megadják. Tiltsa vonatkozó,
 nemcsak a szabályok szerinti, hanem a játékos
 szónak átellenében állni, hanem a játékos föléti be-
 szed, és megvárja a tagjaitat is.

A kiállítások, oklevelek, érmek – mindez ugyan fontos és nélkülözhetetlen, de mégis csak előfeltételek az illusztrátor-művész tehetségének valódi elismeréséhez. Az igazi megbecsülés, a mesterségbeli tudás és az ízlés iránti bizalom azonban abban nyilvánul meg, hogy a művész könyvillusztrálásra kap megbízást. [...] Gyulai Líviusz elsősorban kiváló rajzoló. Maradéktalanul elsajátítva a vonalvezetés lehetőségeit, a fiatal művész egyformán mesterien rajzol könnyed, a formát épp hogy sejtető kontúrokat és dús, helyenként foltta változó vonalakat. Grafikáinak pontos és szűkszavú rajza mentes a funkcionálisan indokolatlan vonalaktól, amelyekkel rendszerint a grafika nyelvétől idegen „festői” hatást próbálnak kelteni. Ugyanakkor Gyulai sok metszete a maga nemében festői, amit a sötét és világos foltok gondosan átgondolt rendszerével, a lap síkját maguk alá rendelő vonalak bonyolult ritmusával ér el. Gyulai metszeteiről egyúttal túlzás nélkül állíthatjuk, hogy rendkívül virtuóz metsző-mester alkotásai. Egyes met-

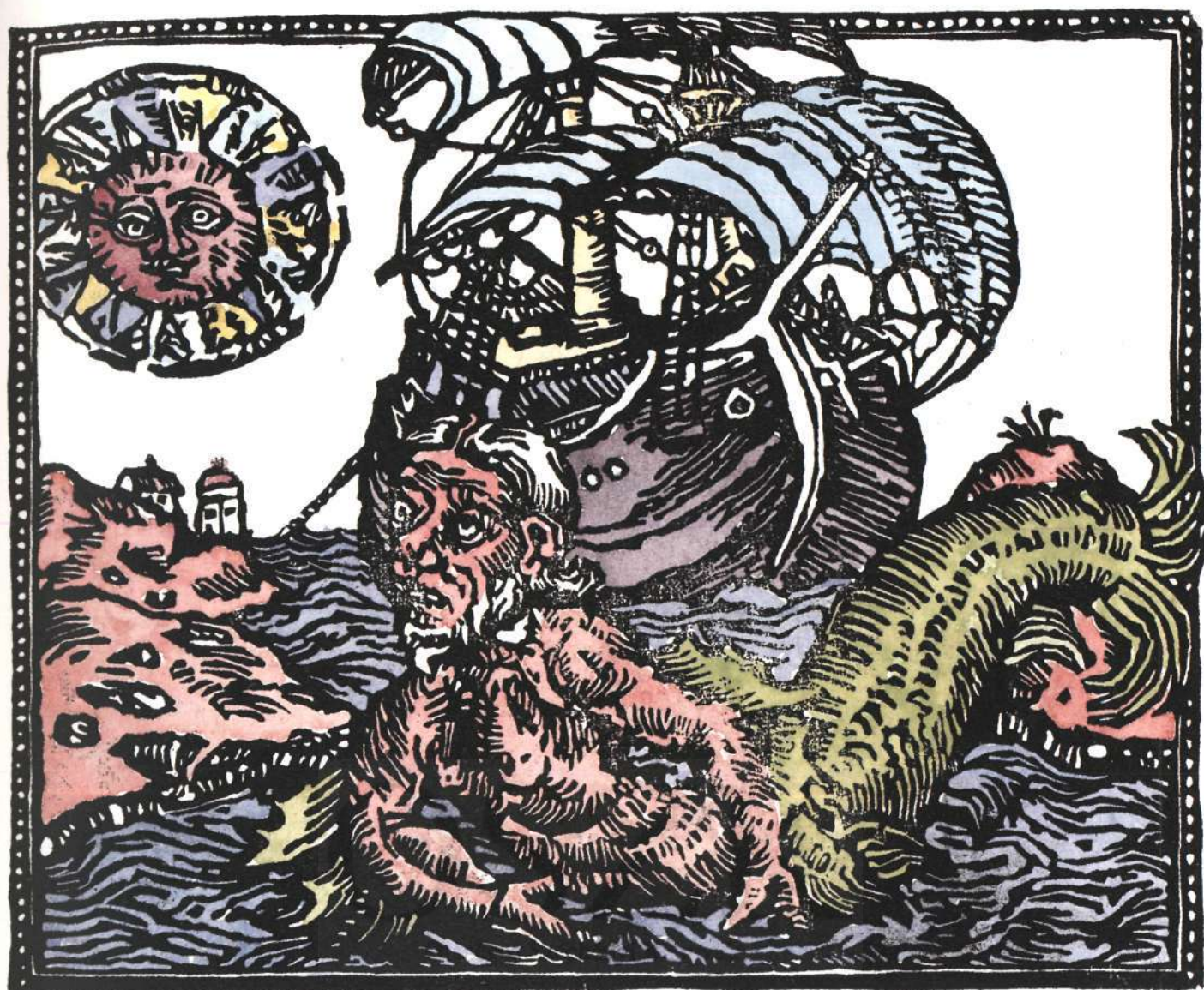

szeteinek aprólékos, filigrán kidolgozása kételkedésre késztet annak a szélesen elterjedt nézetnek a helyességében, hogy a linóleum, noha engedékeny, de a finom munkára mégis csak alkalmatlan anyag.

GERMAN KARGINOV, 1973

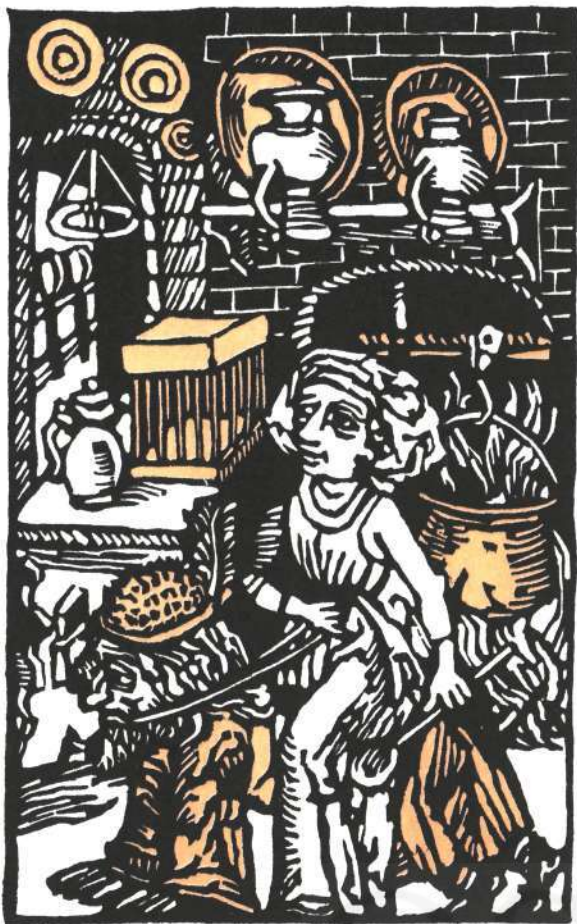
Meseillusztrációk
színezett linóleummetszetek; 120 x 75 mm

Gyulai Líviusz: – Születtem kilencszázharminchétben. Erdélyben. Háromszék megye, Barót kisközség. Negyvenhétben Sopronba költöztünk. Akkor kezdtem olvasni. Rengeteget olvastunk. Volt, hogy délelőtt vittük a könyvet a könyvtárból, és délutánra újból ott voltunk a barátommal. Nem is hitték, hogy elolvastuk. Attól kezdve mindig el kellett mondanunk a könyvek tartalmát. 1952-ben a Képzőművészeti Gimnáziumba kerültem, onnan ötvenhatban a főiskolára. Másodéves koromban megcsináltam az első illusztrációm a Magvetőnek. A Vidám Könyvtár

egyik Karinthy-kötetét bízták rám. Az illusztrációs gyakorlatot az Élet és Irodalomnál szereztem, ahol szinte hetente foglalkoztatott Nagy László. Nem volt hátrány minden héten megjelenni az És-ben. Kedves korszak volt. Ekkor kaptam a Magvetőtől az első komolyabb melómat, *A királyné nyakláncát*. Aztán jött a *Calvino* az Európától. Ezt előbb nem is akarták illusztráltatni, aztán meg nem nekem szánták, hanem Kondor Bélának. Ő mondta benn a kiadóban, hogy én foglalkozom Calvinoval, adják nekem. Ez irtó rendes dolog volt tőle.

GERA MIHÁLY, 1971

Divatossá vált a korai fametszetek, Block Buchok számunkra kedves bumfordiságának, gyermetegségének megidézése a grafikában. Az ironizáló, nosztalgiát csúfoló hang néha indokoltá teszi a formai idézeteket, de sokszor modorossá válik. Hasonló sors vár a gyermekrajzokra, ha rosszul merítenek belőlük. Rossz példák helyett hadd említsek egy jót. [...] Gyulai Líviusz olyan biztos stílusérzéssel emeli át a gyermekrajzok jellegét saját grafikai világába, hogy nem érezzük szükségesnek az idézőjelet. [...] Nem átéli, hanem feltételezi önmagáról, hogy ott van időben, térben, ahová grafikai munkája szólítja. A „helyszínen” hitelesíti rajzait, ezért olyan változatos a grafikai nyelvezet, s ezért tud mindig Gyulai Líviusz lenni – rendkívüli stílusérzéke ellenére is.

SZABADOS ÁRPÁD, 1973

SZAMÁR- TESTAMENTUM

*Középkori francia mesék
és bohózatok*

Gyulai Líviusz mesélő, szatirikus grafikusművész. Az ő szemében is fontos és élvezetes minden apró részlet [...] szívesen archaizál. A fametszetet, linóleummetszetet is olyan finomsággal fejleszt, hogy rézkarcnak véli a szemlélő. Fantáziája éppoly szárnyaló, mint meseterségbeli tehetsége. Alig múlt harmincesztendő, de már nincsen előtte olyan

feladat, mit meg ne tudna oldani magas minőségben. Rajzi szatíra tekintetében – s ezúttal nem a karikatúra műfajára gondolunk – Hincz Gyula *Nyársforgató Jakab*-illusztrációi óta aligha találunk még egy olyan illusztrátort, akitől inkább remélnénk újdonságokat.

SOLYMÁR ISTVÁN, 1972

Szamártestamentum
Középkori francia mesék és bohózatok
Helikon, 1983

In: Bán András: Gyulai Líviusz. *Műterem* sorozat, 38. oldal, Corvina, 1978

Pirosbetűs akrosztichon

— októberi zimankóban —

Grafika-ország hercege, Barátom,
Y nélkül is nemes neved
Uralkodni és tündökölni látom
Lángos csillagként vak homály felett!
Amit Te vetsz papírra, az ragyog,
Ihlet, verset, vigasztal, fölemel,
Látni tanít és életet lehel
Immár csüggelt szívembe. Itt ragyog
Világító művészeted tanúja!
Igér, csigáz, szemembe is nevet
Ugartörő, merész művészeted!
Szűz földet vánt a tollad újra s újra!
Zimankón győzve, hadd tartok veled!

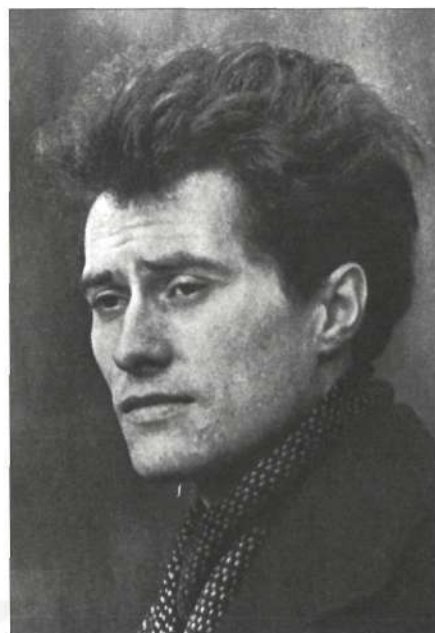
2002-
október hava

Mészöly Zoltán

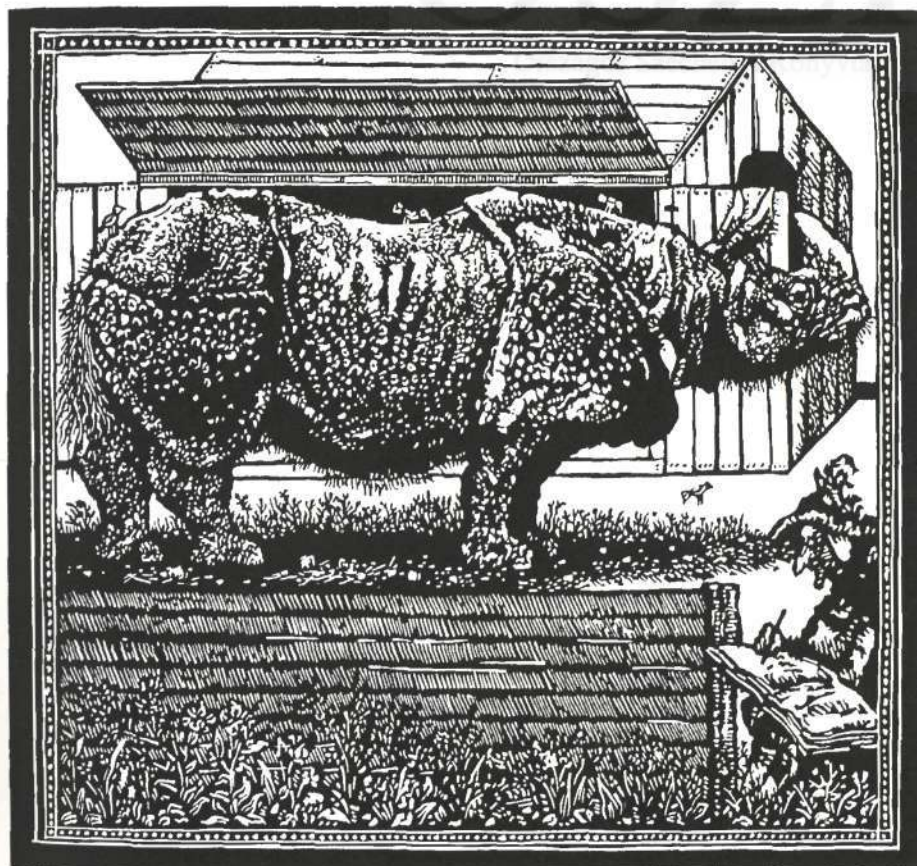
Még a Képzőművészeti Főiskolára jártam, amikor Fejes Endrét megismertem. 1962-ben végeztem, első találkozásunk 1958-1959 körül lehetett. Egy illusztrációs munka hozott össze minket. Akkoriban már Nagy László volt az Élet és Irodalom képszerkesztője, ő adta ide Bandi két novelláját – azt hiszem, nem is jelent meg több elbeszélése ott – illusztrálni. Véletlen volt, hogy mindkét, párizsi ihletésű írást én kaptam meg, de megragadtak hangvételükkel.

A Múzeum Kávéházban találkoztunk, ahová én rendszeresen bejár-

tam, s ahol Fejes is rendszeresen dolgozott egy félreeső sarokban. Dolgozott, aztán esténként abbahagyta az írást, ezek az esténkénti találkozások, azt hiszem, tulajdonképpen lazítások voltak számára az egész napos feszültség után. Akkor már túl volt egy köteten, *A hazudóson*, az illusztrált novellákon kívül ebből ismertem meg Fejest, az író-t. Mint embert, hosszú évek alatt ismertem meg említett találkozásaink során. A levezető beszélgetésekből lassan meleg emberi kapcsolat, barátság alakult ki közöttünk. Kapcsolatunk később is emberi, s nem munkakapcsolat volt,

A Múzeum-kertben 1958-ban
(Koffán Károly felvétele)

Orrszarvút rajzoló férfi
linóleummetszett; 1984; 235 x 250 mm

egy könyvét illusztráltam később, egyhez címlapot csináltam, valamint *Az angyalarcúhoz* készítettem néhány éve a Radnóti Színpadon színpad- és kosztümvet.

Levezetőnek, érdekes dumának indultak ezek az esti beszélgetések, azután lassan rájött az ember, hogy „mellesleg” be is avatódik valamibe, egy alkotóműhely titkainak a részese lett, s ez külön élményt jelentett számomra. Bandi mindenféle dologról beszélt, a VIII. kerületben töltött gyermekkoráról, ifjúságáról, franciaországi, belgiumi éveiről. Rendkívül jó előadó volt, az a világ, amelyben élt, rendkívül színesnek tűnt a hallgatónak, csodálatosan tágnak érez-

E. T. A. Hoffmann: *Murr kandúr*
tollrajz; 1982; 220 x 180 mm

ember, személyisége nélkülöz minden olyan bélyeget, jelet, amelyet feltétlenül az „íróhoz” tartozónak érzünk. Igazán közvetlen, nyitott embernek ismertem meg – ilyen maradt, nem rontotta el, hogy sikeres író lett. Életem egyik legszebb karácsonya volt például, amelyet náluk töltöttünk el, noha meglehetősen nehéz körülmények között éltek. Egy zsák krumpli, csomó lilahagyma, ez volt a lakoma, de a szekrény tetején ott voltak a kéziratok, s ott volt a beszélgetés...

Ugyanakkor iránytűféle is volt számomra Fejes Endre: példa arra, hogy milyen fantasztikusan sokat kell dolgozni valamiért. Mint munkahelyére, úgy járt abba a bizonyos presszóba, néha két-három sorért is keményen megküzdött. Igényességével természetes módon jelentett nekem szellemi háttér, többet adott, mint a tanárain: egy mély emberi kapcsolaton keresztül ismerni meg szakmai titkokat, azt hiszem, ennél jobb dolog nincs.

Végh György: *1 kutya, 2 cica*
tollrajz; Móra Könyvkiadó, 1973

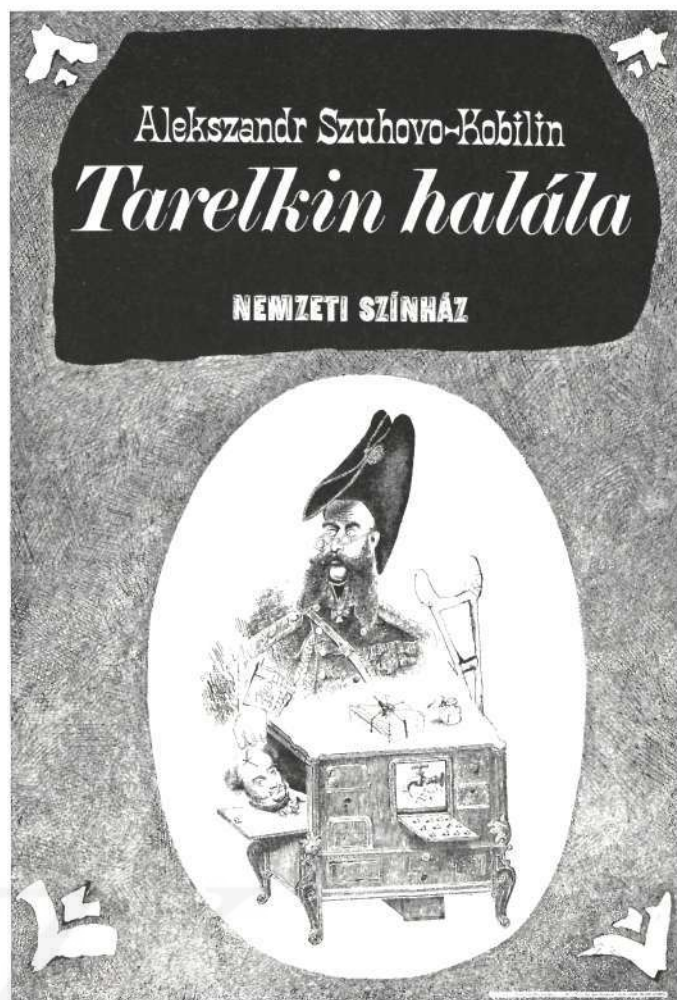
tem a Tisza Kálmán teret és környékét, ahol született és élt. Én Erdélyből jöttem, de fiatal koromban még engem is megérintettek azok az élmények, amelyekből ő olyan sokat merített: a régi kis mozik, kávéházak világa, a Teleki tér környékének különös forgataga, a furcsa figurák, az iparosok, kereskedők, vagányok, csirkefogók kavalkádja. Szimpatikus volt számomra, hogy Fejesnek sikerült mítoszt teremtenie az élményeiből. Olyan ember ő, akinél sokszor elmosódnak a határok az előbeszéd és az irodalom között, noha írásai rendkívül szigorú szerkesztéssel, „kő-

faragó” munkával készülnek. A könnyed csevegés közben egy-egy novella megszületése részesének éreztem magam. Nincs határ a valóság és a költészet között: közhelynek tűnik, de ugyanazokat a motívumokat, amelyeket előbeszédben hallottam, gyakran fedeztem fel írásaiban is, de már kikristályosodva. A szerkesztés, a szikárság, letisztultság jellemezte már első írásait is, no meg a feszes dramaturgia – egyáltalán nem csodáltam, hogy színpadi művei sikeresek lettek.

Sok emberi mozzanat is összekapcsolt bennünket. Talán azért, mert Bandi rendkívül természetes

Gazdag Gyula: *Elveszett illúziók*
tollrajz; filmplakát, 1983

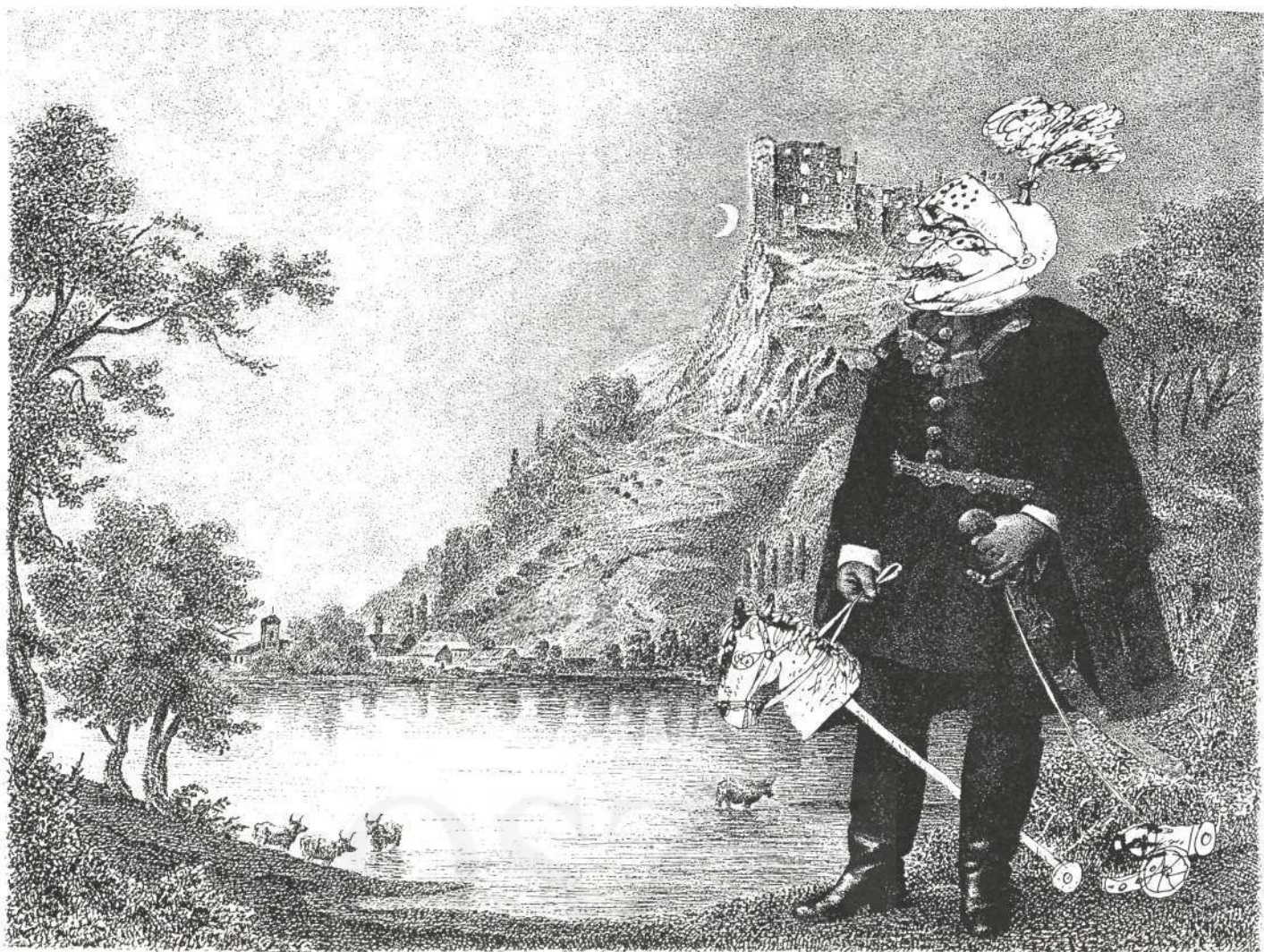

A. Szuhovo-Kobilin: *Tarelkin halála*
tollrajz; plakát; Nemzeti Színház, 1978

E kapcsolat a mai napig tart – és erő-
ad nekem. Hiszen azt is tudatosítja
bennem, hogy milyen felelősségteljes
szerepe van az embernek, ha na-
gyobb közösséghez szól a művészet
eszközével; hogy nem lehet, nem
szabad mellébeszélni. Számomra
egyébként is az egyik legnagyobb,
legcsodálatosabb dolog az író, a le-
írott szó felelőssége. Sok a kiskapu,
de ha valaki olyan szellemi terméket
hoz létre, amelyet valóban élete ér-
telmének tart, az rettenetes munkát
igényel. Ezzel persze nem akarom a
képzőművészetet lefokozni, hiszen
Kondor Bélánál is végignézhettem
ezt az emberi, művészi harcot, de a

legerőteljesebben számomra Bandi-
nál jelenik meg. Egyébként is: itt a
lehető legpuritánabb dologról van
szó. Papír, ceruza kell, s mint az ő-
sidőkben, jeleket hoz létre valaki,
amelyeket a többiek fontosnak érez-
nek. Ez a dolog máig csodálatos ne-
kem. De az is, ahogyan a művésze-
tet, a morált és a hétköznapiakat
egyezteti: nehezen dolgozik, írásait
mindig sokáig cizellálja, miközben
tudja, hogy közben meg kell élni,
tudja, mit fizetnek egy-egy írásért.
Egyszerre van szó az élet értelméről
és a kenyérkeresetről: ez sok problé-
mát okoz. Ezek egynéhányát én is át-
éltem vele.

Mindig vonzotta a színház – ezt
megértem, hiszen magam is erősen
kötődöm ehhez a világhoz. A szín-
pad élő kapcsolatot jelent számára a
közönséggel. Fejes nagyon „élő” író,
rendkívül érzékenyen reagál az élet-
re, s az is nagy elégtétel lehet a szá-
mára, ha jelzik, nem szakadt el a va-
lóságtól. De ez koncepcionális dol-
got is jelent: nem „az író”, „az alko-
tó” parnasszusi nézőpontjából néz,
mindvégig megmaradt nyitott, a
külvilágot spontánul befogadó em-
bernek. Szinte a vele együtt, s a kö-
rülötte élők mindennapi valóságát
emeli át az irodalomba; nem vonult
vissza az íróasztal mögé. Mint míti-

Országos Széchényi Könyvtár

kus keret, mindvégig megmaradt a „volt egyszer egy nyolckerület”, de benne él a mai folyamatokban.

Munkáival kapcsolatban érdemes lenne elgondolkodni azon is, hogy sokszor beszélünk divatokról, mélypontokról, modernségről a művészetben – noha ezek a kérdések így feltéve érdektelenek. Dosztojevszkij, Csehov, Camus – mindig vannak olyan alkotók, akik ma már klasszikusok, de elevenen benne éltek saját korukban. Bandi írásai nekem a többi között azzal a nagyon fontos tanulsággal szolgáltak, hogy az alkotást nem a divatok irányítják. Van egy egyetemes „szamárvezető”, minden ember, aki fontosat tudott nyújtani,

ebbe a szellemi folyamatba kapcsolódott bele azzal a gondolattal, hogy mindig az emberiség fontos problémáiról kell beszélni. Szerelem, halál, férfi, nő... Amíg létezik emberiség, el tudunk olvasni egy szerelmes verset, novellát; itt nyüzsögnek körülöttünk a fontos dolgok, egyszerűnek látszik, hogy a művész beszéljen róluk, de valamit hozzátenni a meglevőhöz, előremutatót mondani, ez már igen nehéz dolog. Egy jó író fárosz, tükkör, világosság, sokan nem látunk tovább az orrunknál, a hétköznapiak lefoglalnak bennünket. Bandi hősei sokszor a legösztönösebben élik ezt a világot; élnek, szeretnek, meghalnak. Ő úgy élteti hőseit, úgy mu-

tatja meg őket csontig mezítelenítve, hogy közben nem hivatkozik „írói” felkészültségével. A kisszerű emberek mögött azonban érzed a súlyos gondolatokat, a szemlélet mélységét.

Mindehhez nem ellenpontként, hanem az igazság kedvéért hadd tegyem hozzá, hogy Bandinak remek humorérzéke van, ez is hozzátartozik kapcsolatunkhoz, ahogyan az emberi teljesség is. És mindahhoz, amiről beszéltem, hozzátartozik az is, hogy nem olvastam személyes vallomásokat Bandiról, s az is furcsa dolog, hogy magam róla beszélek, hiszen élő kapcsolatról van szó.

LEJEGYEZTE: P. SZABÓ ERNŐ

Könyvből tanulta a képet, s most könyv nélkül tud – rajzolni akár. A gyermek Líviusz körül elfogyott Erdővidék, elfogyott Erdély, elfogyott a család. De körülállta őt egy fenyesekkel, fegyveresekkel, szögesdróttal, határsávval és gyanakvással megvert, befelé élő, befelé forduló város. Befogadta őt Sopron, hogy kárpótolja múltjával, házaival, templomaival, művészetével, könyvtárával, könyveivel. Ha már apából mostoha jutott, a kisszerűség elől kizárólag az olvasás lehetett a menekedés. A selejtezett gyűjtemények, az átképzett, átszervezett, szét-értekezett könyvtárosok helyettesítése, bizalmas barátsága. Előbb volt gyógyszer Gyulai Líviusznak a könyv, az irodalom, mint ahogyan ihletője, terepe és háttere lett volna művészetének. De ebben nem volt ő egyedül. Az ötvenes, de még a hatvanas, hetvenes évekre is átnyúlik a klasszikus Verne-illusztrációk esztétikai hatása. Másoltuk magunk is a rajzokat, kopíroztuk és satíroztuk óvodában, iskolában, napköziben és otthon. De valahogy átderengett a Gustav Doré-metszetek halványuló, mégis erőteljes képe a könyvzúzdákon, a könyvégetéseken, a könyvpusztításokon túlról. A túlélő kötetek. A képi költészet akkor is élt, amikor fogyott a zabolátlan líra, apadt a bátorság, tömegessé vált a vers politikai igazodása, a hivatalos és közéleti optimiz-

mus. A hit beteges túladagolása idején kórossá vált a mámor.

Gyulai Líviusz akkor sem szipózott. Nem érdekelték a frissen égre vetített szívdarványok. Józsanságát kamaszként is inkább hagyta a barátságok úrasztalánál, éjszakai kockás szemfedők borfoltos ravatalánál. A hazugságok sem érdekelték, csak a fantázia füllentései foglalkoztatták, a költészetnek is nevezhető kalandorság, no és érdekelté még a mesterség, érdekelté a műveltség, érdekelté az ösztön és a tudás közé feszített kötélen való halálmegvető mutatvány. Gyulai Líviusz akkor még korszerűtlen volt, s ma már korszerűtlen. Akkor az égis éró ideológiákat, ma az égis éró elméleteket látja törpe növéssüeknek. Illetve, dehogy: nem is foglalkozik velük. Az ilyenfajta gondolati kalózkodások kívül esnek érdeklődési körén. Elméletek helyett remekműveket fogyaszt. Emígyen immúnis az önmagát halálosan komolyan vevő hülyeséggel szemben. Bevan oltva ellene a minőség és a míveség szérumával. Cervantes, Defoe, Balzac, Weöres Sándor, Nagy László, Kondor Béla költészete nem szorul kánoni igazolásra, irodalomtörténeti, akadémiai pecsétekre. Ahogyan Gyulai Líviusz sem az a szakbarbár, aki szótagolva olvas, nehézkiesen fogalmaz, döcögve ír, nem az, aki a helyiérdekűn indulástól végállomásig illusztrál. Aki csak átla-

A pestújhelyi ház kertjében
tavaly nyáron
(Haris László felvétele)

pozsa a párbeszédek, s a tartalomjegyzék szerint dolgozza föl az eseményeket, aki visszablöfföli azt, amit meg sem emészthetett... De ennyi *nem* után mondjunk valami *igent* is. Mert Gyulai Líviusz hagyományos eszköztára, még hagyományosabban ábrázoló képi világa lehetne valami ragacsos sziruptenger, rosszul öregedő szellemi végtermékeket hordozó,

Robinson

litográfia; 1991; 455 x 298 mm

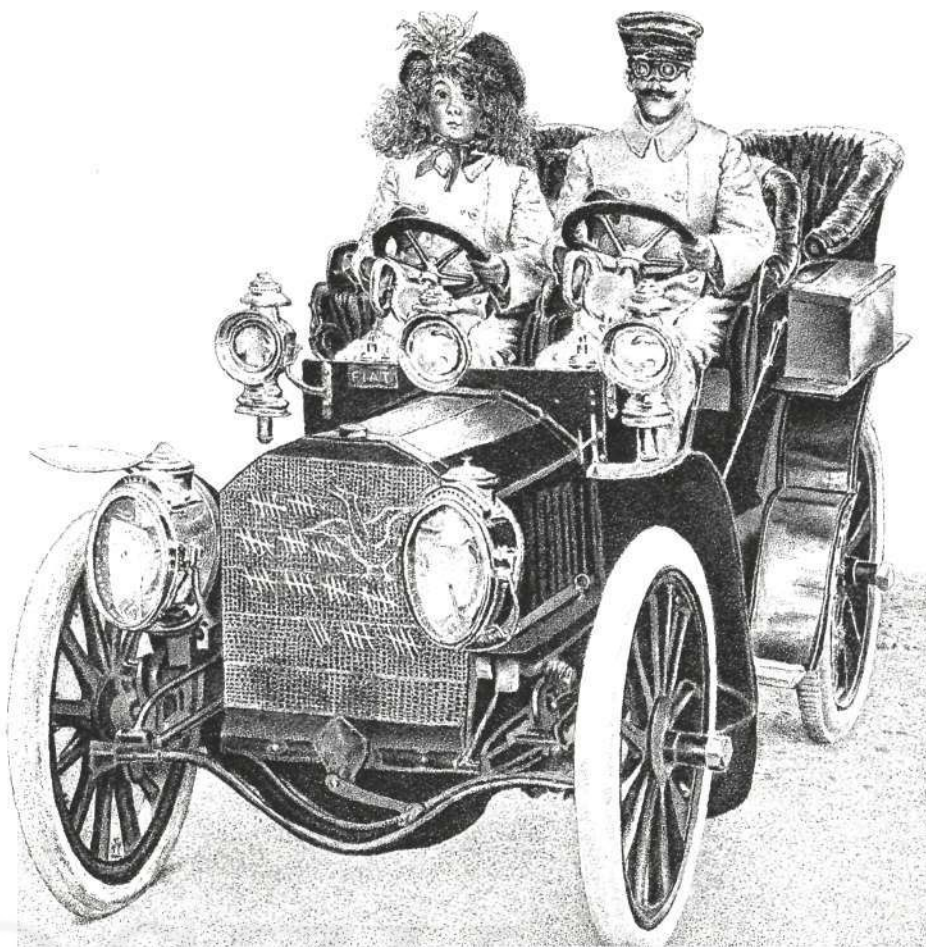
reménytelenül lassú folyam. A fülledten ódon hangulatot azonban minden esetben föloldja az az irónia, amely csak egy dolgot vesz komolyan: a költészetet. Annyira komolyan veszi, hogy idézi, idézőjelbe teszi, kétségbe vonja, kikacagja, ha elkerülhetetlen, akár ki is röhögi. De mindenekelőtt és mindenekfölött alkalmassá teszi az emberi fogyasztásra. Így emeli a képet olyan rangra, amilyen maga a remekmű, ihlető dolgozat. Gyulai Líviusz gondos és

Kiűzetés

linóleummetszet; 1996; 380 x 430 mm

alapos olvasóként kisajátítja olvasmányát, rátapad, mint hajófenékre a kagyló, amely a táplálkozás, s a szerelmes szaporodás után leválik a deszkáról, de mindig emlékszik a fa ízére. Gyulai Líviusz ráadásul nem csak emlékezik, hanem újfogalmaz, átlényegít. És ez a megidézés már több, mint átírat. Ez maga az eredetiség.

Aki egy kicsit is ismeri ezt a grafikusmestert, az pontosan tudja, hogy semmi sem áll tőle távolabb, mint a kiszámítható, mindent elszűrítő robot. Viszont senki nem tud olyan öszvérmakacssággal dolgozni, bármely műfajban, mint ő. Nemcsak rajzol – ír is. Forgatókönyvet, verset, mesét, bármit. Ám őt nem nyomasztja a dilettánsok kielégítetlen közlési vágya. Lehet, csak annyit kellene mondanom, képeit ilyen nagy számban és itt, az Írószövetségben csodálva, hogy Gyulai Líviusz *költő*. A szövetség belépési nyilatkozatát mégse készítsük elő. A költői szak-

osztály nyugton maradhat. Mert ő annyit mutat, amennyire mi kíváncsiak vagyunk. Ha kell, rajzfilmet, ha kell, litográfiát, metszetet, pillanatok alatt rögtönzött remekművet, festményt, karikatúrát, vitriolos szatírárt. Néha arra gyanakszom, hogy titokban szimfóniákat, nagyregényeket is ír, színházat tervez, vagy kikötőt a Dunán. Mert hogy remek pedagógus, nagyszerű kertész, kiváló szakács, kutya-, és borszakértő,

valamint halálos betegségekből újjászülető művész – azt tudom...

És ez így, a Feltámadás áhítata közelében nem is olyan kis dolog.

ANTALL ISTVÁN

Tóth Béla:
A dervis kilenc egere
Török históriák. Terebess, 1997
linóleummetszetek; illusztrációk

Elhangzott 2001. április 11-én a Költészet Napján az Írószövetség székházában.

Gyulai Líviuszt 1987-ben ismertem meg személyesen. A Josef von Ferenczy úr által alapított Csillag Albert Alapítvány első díjazottja volt Rékassy Csabával együtt.

Meseillusztrációit nemcsak gyermekek, hanem a felnőtt olvasók is érdeklődéssel szemléltek. Azóta szoros barátság alakult ki köztünk. Azt hiszem, ő az, akit a kortárs magyar grafika nagymesterének tekintek.

Munkáiban ott van az elmesélés igénye, a képzelet, a megfigyelés hajlékonysága. A „látott” világ megjelenítése, és a „nem látott”, az elképzelt, az élményekből fakadó világ megjelenítése. A közvetlen, vagy közvetett forrásból életre kelő tematika.

Grafikáinak legfontosabb játéktere a rögtönzés. Gyulai Líviusz a fantázia művésze. Mesét látó szemmel, a valószínűtlent keresi, az ismert látványokat korrigálja. Művei megajándékoznak az álmok örömeivel.

Boldog vagyok, hogy a barátja lehetek.

2002. november

SZEPES HÉDI

Remény

Ku tyám lakjátha
félszeri a
széf,
bizteli ha jóm nerész!
Omtalan féli elem,
de mára
mész telen.
Tán torbálja tonun, vakár s
senke, senke
sorább
ombuján herente hójanyil,
sárgán, miként sakál!

Fésülködő

színes tollrajz; 2001; 300 x 250 mm

Ó, któber

Ősz.
A csősz
sárgán lelomb,
rozsdás kilincse
nincs...
Sün
dörög a fajt alatt,
összetört kört
e helyt,
mit

karcsú da
razsaklep
nekel.
Szél szelel
s pont ott
egy pinty int
s légy zörögve.
Ó, któber,
ne hagyj
nov em
berrel megint!

Macskapék

Házunkban egy macskapék
megnyitotta műhelyét –
nem süt ám ott kenyeret,
sem ropogós perccet –
amíg alszom, azalatt
hasamra ül s ott dagaszt...

Emmyke

színes tollrajz; 1986; 400 x 300 mm

Néhány éve nagyon jól érzem magam. Ennek oka, hogy rátaláltam Pestújhelyre, és Gyulai Líviuszra, aki a szomszédom, barátom lett, mert egy utcában élünk.

Amikor a Belvárosból Pestújhelyre költöztem, az óriásplakátokon –

talán ekkor először és utoljára, nem csak fogpaszta- és autóreklámok voltak az utak mellett, hanem ezekre éhes lelkeknek oly kedves, – kortárs grafikusok irodalmi illusztrációi bővöltek el. Nagyon szerettem ezek közül Gyulai Líviusz rajzeit. Fergeteges

humoruk, különleges, groteszk, szeretetteljes figurái Fellinit juttatták eszembe.

Most meg télen a kandalló mellett, nyáron a verandán együtt ülünk és beszélgetünk, eszünk, néha talán még egy kis bort is iszunk, filmeket nézünk, és nézem Lulu, a képeidet.

Örömmel tudatom Veled, kedves Barátom, hogy az öreg Casanova, az örületes nőszemélyek a *Pajzán históriákból*, a félelmetes akrobaták, a magányos lovag, a kutyák, a mis kis városunk lakói, és Jónás és a cethal ugyan még a falaidon vannak, de elszakadtak tőled, már nem a tieid. Ők már egy léghajón ülnek, és elhagytak téged, Lulukám. De szomorkodásra semmi okunk, ők már egy másik szférában élnek, mert a műveid már halhatatlanok...

Régi fényképeket nézegetve egy fiatal, vékony fiúban felismertelek, Lulu, amikor a legendás hatvanas évek elején barátainkkal minden este a Kárpátia sörözőjében találkoztunk, onnan az Építész pincébe mentünk, Istenek köré gyülekezve ültünk, és hallgattuk próféciajukat az avantgárd művészetről, a moderniségről, új irodalmi áramlatokról, zenékről, filmekről, építészetéről. Ebben az időben mindenféle izmusok, hullámok születtek. Mi húszévesek voltunk, az Istenek úgy harminc-negyven közöttiek. Ott volt Pilinszky, Vujicsics Tihamér és természetesen

Emyke „brekeg”...
színes tollrajz; 1991; 330 x 250 mm

Kondor Béla. Ez volt a mi egyetemünk.

Amit akkor éreztünk, ma már tudjuk, hogy ezek a mi Isteneink az elmúlt század gényusai voltak. Különösen nagy tekintélye volt Kondor Samunak, aki nem csak kiváló festő volt, hanem megteremtette a modern magyar grafikát is. Az ő freskói alatt ültünk minden éjjel. (Az Építész pincét ő festette ki egy éjszaka alatt, egy liter vodkáért.) Soha nem beszélt művészetről, de minden másról igen. Költészetéről, nőkről, könyvekről, italokról, zenéről. Mégis, egy este, valaki, talán egy lány – azt kérdezte tőle: Ezt hol lehet megtanulni? Samu mosolygott, és csak annyit mondott: három évig minden nap a Szépművészeti Múzeumba jártam, és Zichy Mihály rajzait másoltam. Ez a kijelentés egy életen át vált felejthetlenné számomra. Egy fél emberöltő múltán, amikor grúz festő barátaim felajánlották, hogy jó lenne koprodukcióban egy filmet készíteni Zichy Mihályról, rögtön Kondor Béla szavait hallottam, és azonnal igent mondtam.

És akkor megismertem Zichy Mihályt, aki klasszikus festői zsenialitása mellett, korának legnagyobb rajztehetsége is volt. Egy öreg grúz herceg elmesélte, hogy amikor Zichy Grúziában elvállalta a Tigrisbőrös Lovag legendájának könyvillusztrációját, ez a Sota Rusztaveli által írott,

András Ferinek születésnapra szentelt rajza. Pécsi, 2002. november 24.

Zichy által illusztrált könyv a grúzok bibliája, történelemkönyve lett. Zichy szabályos filmjeleneteket rendezett a történetet megelevenítő részletekből, és ezeket lerajzolta. Nem is sejtette, hogy százhusz évvel később egy Gyulai Líviusz nevű grafikusművész úr ezeket az álmokat meg is tudja valósítani, filmekben életre kelnek grafikáinak figurái.

Drága Barátom !

Te javában dolgozol, tanítasz, rajzolsz, készíted a filmjeidet itt a földön. A műveid azonban már XX., sőt a XXI. század legendájává váltak, a nagy léghajóban együtt vannak Leonardo da Vinci, Zichy Mihály és Kondor Béla rajzaival.

ANDRÁS FERENC

GYULAI LÍVIUSZ

Kérdezősködő

Hová mész, szentem?
 – odaérek menten! –
 De hát hová, mégis???
 Firtatta a szél is...
 – veled mehetek, kérlek? –
 siess, mert odaérek!...

Merre igyekszel, koma?
 – ó, csak ide, meg amoda...
 s mi lesz, ha célod eléred?
 – mi lenne? Hát odaérek!

Várj, kis pajtás, hova szaladsz?
 – ne kövess, mert hoppon maradsz! –
 De egyedül nagyon félek...
 – akkor siess – utolérlek...

Hát kelmed meg hova ballag?
 – orrom után, hogyha hagynak...
 Dehát mindjárt sötétedik...
 hát akkor majd orraesik! –

– Bocsánat, merre visz az útja? –
 hol malac túr, farka kurta...
 – én is arra megyek éppen!
 Jaj, de jó! Mint a mesékben...

Határ Győző: *Tururu és Tüürü*
 színes tollrajz; könyvillusztrációk
 Littera Nova, 2002; Sophie könyvek, 25.

Hová olyan sebbel-lobbal?

- kerget engem egy gaz tolvaj...
- segítetek, nem hagylak meglopni! –
- Jaj, azt ne! Hagyjál elfutni!
- lehetséges, hogy te loptál?... –
- sajnos igen, szavamon fogtál!

Kis cica merre tekereg?

- arra, hol egerrengeteg...
- s ha eléri?... –
- akkor bízvást
- rág magának egértisztást!...

Mit futkosol lenek-fölnek?

- sajnos nevem futószőnyeg,
- sorsodat kevesen tűrnék...
- Hagyj, mielőtt begurulnék!...

– Miért állsz itt oly leverten?

- egy retek sír kint a kertben!...
- Azért sír, te nagyokos,
- mert még csak egy hónapos!...

Ha nagy leszek...

Ha nagy leszek, ha nagy leszek,
a Holdra megyek
s a Holdon
pár hold Holdat veszek.
Félholdra ültetek sok holdvirágot,
földtőlten földkórosan alvajárok.
Terem ott még sok más holdi jó,

narancs is, de főképp holdimogyoró,
holdjaim holdigiliszták porhanyítják,
este kutyáim a Földet ugatják...
Repdesünk vidáman, súlytalan,
s csak holdfogyatkozásnál holdtalan...
egyedül leszek én földi lakos,
ki egyben többholdas holdbirtokos...

Mi van egy kisfiú zsebében?

Először is, négy zsebem van
legkedvesebb nadrágomban...
Az első üresen ásít
rajta egy nagy lyuk világít...
másodikat békén hagyom –
hogy tovább is lyukasodjon.
Sajnos, ez meg, a harmadik,
lyukas az is, nemcsak rémlik...
Kezem negyedikhez érve,
tömnék mindent, belefér-e?
Rágógumit (alig használt!)
– zsemlyemorzsát, kártyanaptárt.
Ez egy madzag, kis darabka,
kár lenne, ha kimaradna...
színes kavics, gumipertli...
ő is itt fog kitelelni!
Ezüstpapír (összegyűrve)
jó kis helyét megbecsülje...!!!
Ez itt meg mi? – nagyon ragad...
rágógumis legódarab!
Egy gyerekzseb oly esendő...
nem fér bele már zsebkendő...

Kiss Anna: *Szeles könyv*
színes tollrajz és linóleummetszet
címlap; Littera Nova, 2000
Sophie gyermekkönyvek, 14.

Ajtó

Mert nyílt vagyok és őszinte,
mindig becsapnak szinte...

Dobostorta

Én csak addig szerepelek,
amíg fel nem szeletelnek...

Kisváros

Snéberger, hentes és mészáros,
 mellette a kalapos, Táros...
 borotválás, Linzbauer
 s felesége, hidegdauer...
 Pickler Antal (ez a pék)
 Rajkainé, édesség,
 Misicz, kerékpár-javítás
 Richly Ödön, Jenő, cukrász,
 (majd két, romos, nagy telek –
 római-kori lelet!)

Kasztner Margit, képkeret,
 Mauthner-vetőmag, Elek,
 Csirba János, esztergályos,
 Haas és társa (porcelános)
 úri szabó – angol szövet...
 (tulajdonos itt ki lehet?...)

Eperjesi, kefekötő,
 (de hogyha kell, szemfelszedő...)

Abdt Kamillné, szörme-bunda,
 boltját megnyitja itt újra!
 Özvegy Schöllné, gomb és zippzár
 (Hints táskát itt nem javít már!)

Mühl Aladár fenykepeszde,
 (lekopott az ékezte...)

Schöbel bácsi étkezdéje,
 s itt a térnek ezzel vége!
 Elkanyarodsz délkeletnek,
 a Főutcán következnek:
 az első ház kicsit romos...
 Wrana Rezső, a kárpitos,
 Kapelláró József, órás –
 (utána egy átjáróház),
 átmész rajta, kanyar balra,
 fagyaltot mér Görög Dalma...
 Sas gyógyszertár (mindig zárva...)
 majd Zetl József ecetgyára,
 ezután jön csak a Hoffer,

Az én kis városom
 2002; jelenet a filmből

nem traktor, de táska–koffer...
 Gyarmatáru, Pflandler s Társa
 (ajtaján nagy zománctábla,
 majom ül ott, banánt rágva...)
 Sarkal-talpal Fülöp Elek,
 (továbbmenni alig merek)...
 út kanyarog s nagyon ferde...
 végig borral van kövezve!
 Csapszék, Pince, Borkimérés,

nem folyik itt borkímélés...
 kisfröccs, nagyfröccs – szóda spriccel...
 iszik diák és poncihter,
 van ott pap meg organista,
 nem folytatom, hosszú lista...
 Mikor üt az óra tizet,
 a sekrestyés gyorsan fizet...
 kimegy s a Napot eloltja,
 serceg gyertyakoppantója...

Mondókák

Kiskakas a szemétdombon
(szemétdombon ő van otthon).
Megkérdeztem, mit kapirgálsz?
szemétdombi írka-firkász –
– sarkantyúim fényesgetem,
tyúkocskáim legeltetem.

Virágzik a galagonya,
fészket nem rakok én oda,
mert a párom (már most pedzi),
ezt a címet meg nem jegyzi.

Potty le dió,
potty mogyoró,
orraesett ott egy rigó –
érett körtét csemegézett,
jól berúgott, hol a fészek?

Ma még vagyok kicsi keszeg,
de egyszer majd nagy is leszek...
akkor pedig, én nagy keszeg,
megeszem a kis keszeget!

A csíz elszáll, közben sír is,
virágzik a gólyahír is...
fecske cikáz,
harkály kopog,
fűben teknősbéka totyog...
vágyik salátalevélre,
nyakát nyújtja, hogy elérje.

Egyszer voltam Sümegen,
szél vitte a süvegem –
a sümegi várhegyen
süvegemet keresem...
folytatom majd, türelem,
ha süvegemet meglelem.

Mint kisgyermek, álmodón
sündisznóról álmodom,
– A te álmod szép és tiszta –
rémálmot lát a giliszta!

Van az ágon egy szem meggy,
van egy mohó rigóbegy,
erre az az egy szem meggy,
rigóbegyben tönkremegy.

Amott tarka tehén ballag,
ábrándozik a gyúrgyalag,
ábrándoznék vele én is,
akármilyen hülyeség is.

Sivatagban tevegelek,
rengeteg port belehelek,
s közben kíváncsiság furdal,
milyen lennék három púppal?

Nem találván sehol magot,
tyúk kukaccal vacakol ott,
– amíg ezzel vacakolok,
szórjál magot, s elpucolok...

Illa berek, nádak-erek,
lepkék szállnak, milly könnyedek...
ám az illa s nádak-erek,
sok-sok békát elrejtene...
szegény lepkék, a könnyedek,
ettől bizony szívük remeg.

Kis csibéim, ide, sorba!
ne nyeljen le róka torka!

Macska, kár volt rám ugranod,
lendkerekes egér vagyok,
testem ugyan meg nem eszed,
hacsak el nem ment az eszed.

Cérnám erős, varrogatok.
– Rák, az ollód kölcsön adod?
Kölcsön adom én azt neked,
ha utána ki is fened.

Kicsi, piros, zsenge, kerek,
orrod elé kerekedek,
s vágok ott nagy bukfenceket,
én, a hónapos reték.

Egy napon, ó egy napon,
elveszett szép szalagom,
bár valaki rátalálna
papírsárkány farkincámra.

Az én kis városom
2002; jelenetek a filmből

A nagy, nagy Dodó madár

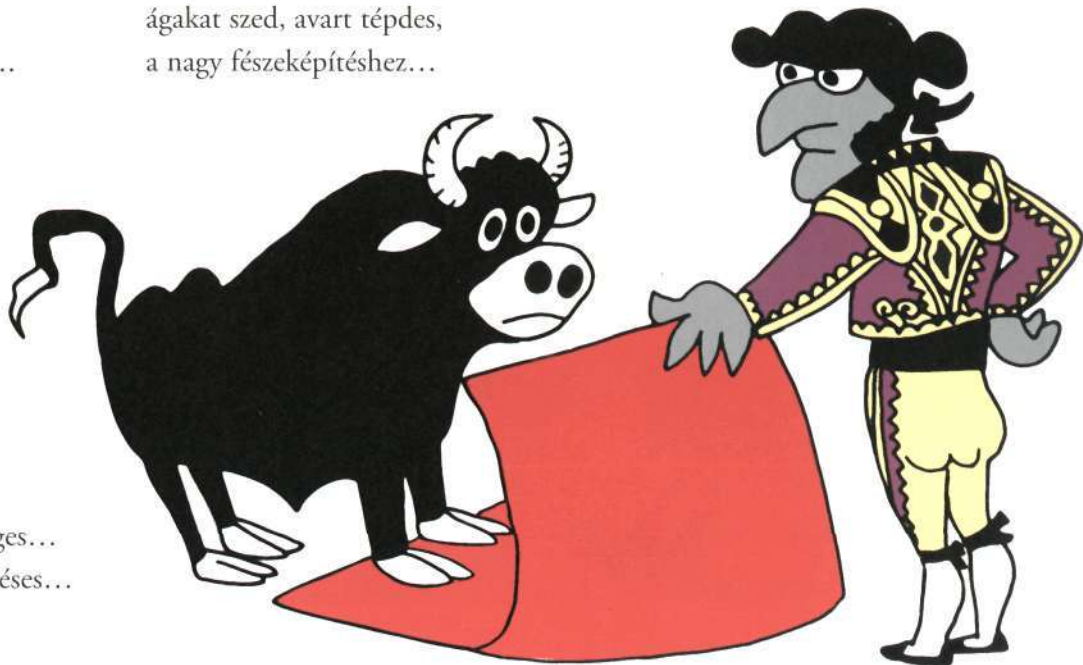
Tudod, ahol Madagaszkár,
rikoltozik papagájnyáj,
tigriskígyó szeme lángol,
jaguár morog a fáról,
ott, mikor a nap lement
a dzsungelre szakad a csend
sápadt holdvilág dereng
a nagy Dodó megjelent...
Csillagfények éjszakáján,
rettenetes két nagy lábán,
óvatosan, méltósággal
hangtalan a dzsungelt járja....

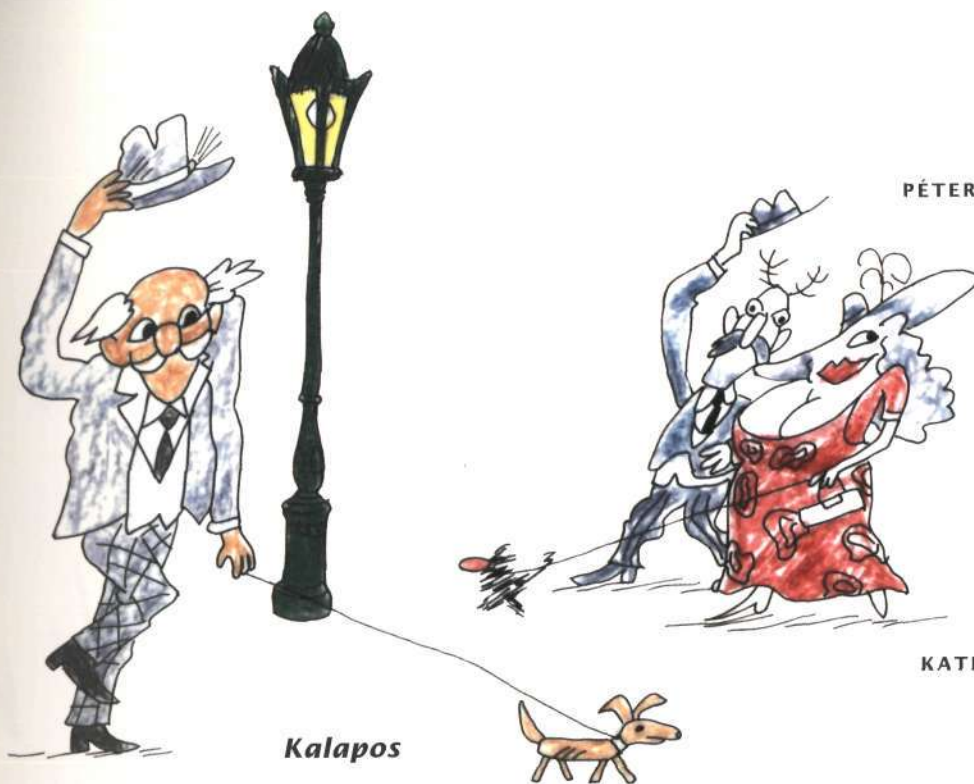
Tudod, ahol Madagaszkár,
Dodó madár ott poroszkál,
félelmetes dzsungeléjjel
szeme óvatosan kémlel
hatalmas nagy teste ottan
úgy lép, hogy egy ág se roppan...
Tudod, ahol Madagaszkár,
Dodó éjjel ott poroszkál,
ölnyi széles vadcsapáson számtalan
az elefántnyom,
Dodó teste alig fér el,
bajlódik fák gyökerével –
ágakat szed, avart tépdés,
a nagy fészeképítéshez...

Tudod, ahol Madagaszkár
(madarak is alszanak már)
a nagy Dodó fészkére ül
s hogy mit csinál, most kiderül...
Ugy ám, Dodó tojást tojott,
amit nyomban ott is hagyott...
tojást tojott, Hatalmasat,
dzsungel mélyén az ott maradt...
egyedül a gyámoltalan
bánatában összeroppan!
Tudod, ahol Madagaszkár,
nem lesz Dodó, milyen nagy kár!...

Bolond óra

Faliórám, kopott óra,
hiányzik a mutatója...
nincsen rajta semmi szám,
csak cikornya s tulipán.
Ha felhúszom, nem lesz mérges...
csak mit mutat? – ...az kérdéses...

Kalapos

Hét-főn kalap
keddig marad...
szerdán fedetlen
csütörtökön fejetlen,
péntekig az marad.
Szombaton kefélgetik,
vasárnap emelgetik.

PÉTER

Elképzelt állatkert

(lefekvés előtt, pizsamában)

Ha az álmot boltban árulnák,
ingyen többé sose alhatnánk.
Az ember először sorbaállna
szépen, türelmesen,
azután megszámolná a pénzét,
futja-e rá, hogy szép álmot vegyen.
Kiválasztaná a megfelelőt,
sietve, hogy valaki el ne kapja
az orra előtt.

KATI

De mi van, ha este az ágyhoz érve
kiderül, hogy a csomagot
a boltos elcserélte...
Amit vettünk, a szép álmot
a boltban maradt
s most álmodhatunk számárságokat...!

MESÉLŐ

Álomcsomag mit is rejthet?
Azt még álmodban sem sejtéd!
Egy elképzelt állatkertet...
Lakossága tarka-barka,
mind ismerős állatfajta,
mutatkozzatok be – RAJTA ...!

Tinti kalandjai
1987-88 tévésorozat; figuraterv

AUTOMATA

Nincsen szarvam, se ormányom,
szén helyett a pénzt rágom,
szeretnek a gyerekek,
megtömik a begyemet.
Beccs' szó nem tehetek róla,
ha elfogy belőlem a kóla!
Adok rágót, sütit, tejet,
de könyörgök, ne verjete!

TELEFON

Ne zavarjál, foglalt vagyok,
úgy élek itt, mint a rabok.
Üvegkalitkába zárva,
fülemben emberek zagvája,
csengnek s zörgök, de túrók
és lassan megsüketülök.

FAGYLALT

Nem szégyenlem, fagylalt vagyok,
a melegben elolvadok,
egymagamban nagyon félek,
ezért több gombócba mérnek,
Vagyok málna, csoki, eper,
amit épp a cukrász kever,
Fagyasztanak télen-nyáron,
ez életem – ez halálom.

TÚRÓ RUDI

Nekem beszélhet itt bárki,
én sem vagyok ám akárkí!
Túró Rudi az én nevem,
akárhogyan is szégyenlem...
Reggelire engem vesznek,
de előtte hidegre tesznek!

ROPI

Sós vagyok és ropogok,
irtó gyorsan elfogyok,
ha elejtesz, nem vagyok,
csak a dirib-darabok.
Tele velem pohár, tálca,
irigy is a hurkapálca!

Szindbád, bon voyage!

2001; jelenet a filmből

VIDEÓ

Velem az a tapasztalat,
magam elé ragasztalak.
Hogyha megnyomod a gombom,
kedvenc mesédet elmondom.
Ne siess, az ebéd várhat,
lejátszom a kazettádat.
Ám ha éjjel rossz az álmod,
csodálnám, ha ezt csodálod!

MESEKÖNYV

Én a mesekönyvem vagyok
csak magamban lapozgatok,
elképesztő, hogy mit tűr el,
tele vagyok számárfüllel...

LEGÓ

Én vagyok a legó, sajnos...
akit minden szülő halmoz.
Darabjaim szanaszétjével,
egy dobozban sosem fér el.
Voltam hajó, úrkomp, ház is,
kutya, macska és még más is...
Az lenne az ideálom,
(de tudom, hogy ez csak álom),
lennék csak én, egyvalaki,
s nem mindennek darabjai.

FIRKA

Itt az igazi!
Nem! Nem! Elképzelt állat!
Kérdezzétek csak meg anyukámat!
Megkértem rajzoljon lovat,
vasderest, sörényest, olyat,
s tessék, apu is beleszólt,
ez nagymama, ez a folt,
a kisöcsémé ez a firka,
így lett egy állat –
de nagyon ritka...!

RÁGÓGUMI

Egyre csak azon rágódok,
miért van nekem annyi gondom.
Úgy szeretnek, majd megesznek,
a boltban engem keresnek,
mégis gondok aggasztanak...
vajon hova ragasztanak?

BICIKLI

Belátom, hogy nagyon ciki,
de én vagyok a bicikli.
Neveznek még kerékpárnak,
s ne is mondjad, drótszamárnak!
Tudok járni egy keréken,
senki sem tarthat így féken,
de, ha nincs ki egy kerékem,
akkor hagynak engem béken.

Fókatorkú Rók

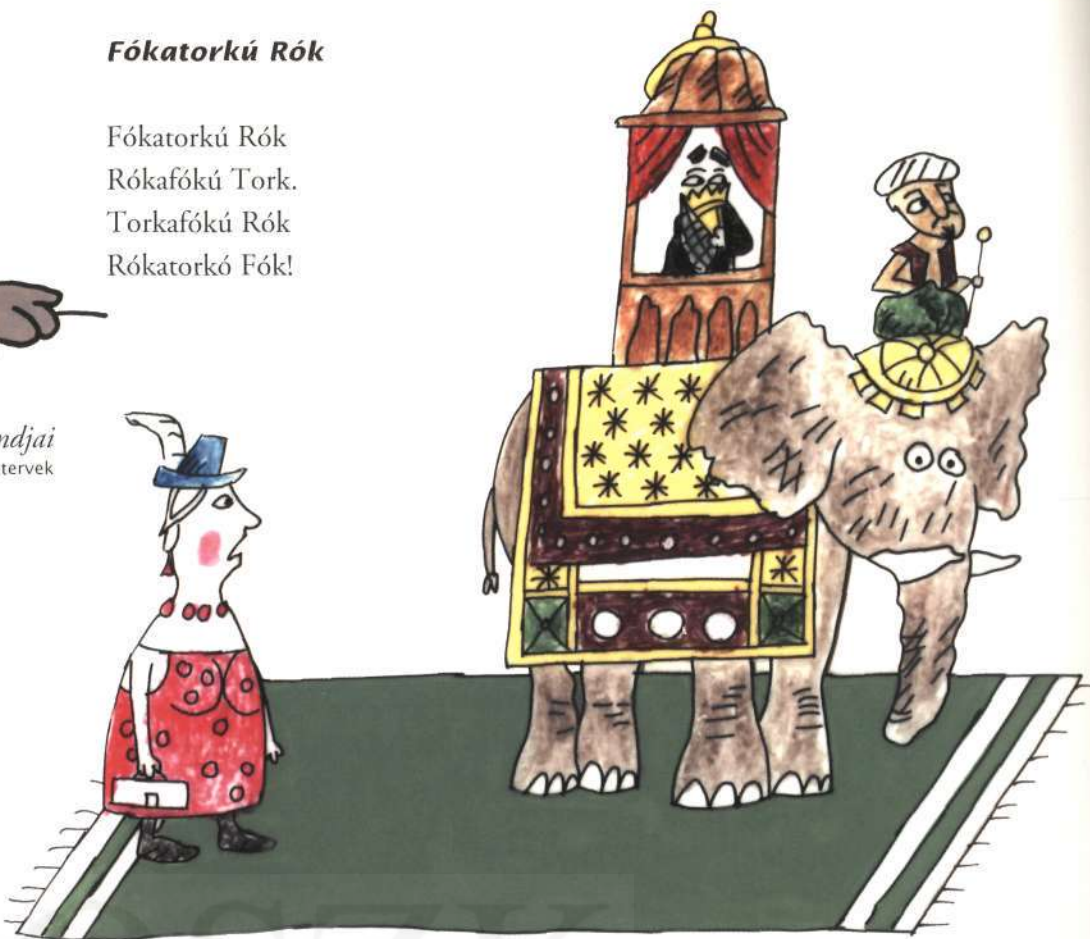
Fókatorkú Rók
Rókafókú Tork.
Torkafókú Rók
Rókatorkó Fók!

Tinti kalandjai

1987-88 tévésorozat; figuratervek

Rács előtttem, rács mögöttem
ide hogyan keveredtem
úgy is kisfiúnak látnak
miért is születtem zsiráfnak.

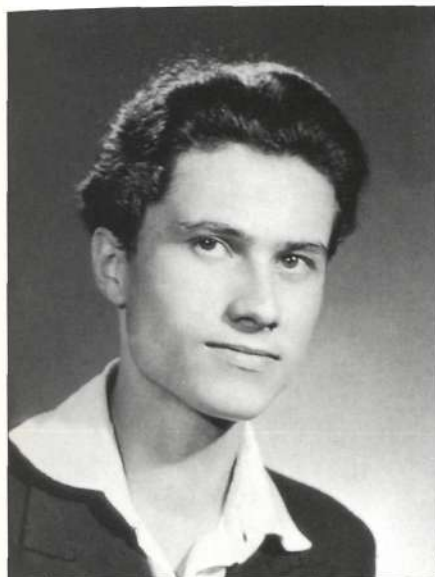
Te vagy zsiráf, én meg bolha
ugrálni a bolha dolga
nem akarok csipkelődni
nem vagy zsiráf, kár vesződni.

FINÁLÉ

Kis kakas szól (ez én vagyok)
kukurikúúúú (mint a nagyok)
(új nap virrad, én már látom,
rég ismerem, jó barátom
Álomcsomagunk üres,
s ahol nincs, ott ne keres!

A Képzőművészeti Gimnázium
érettségi tablóképen 1956-ban
(Fotó: Angelo)

Hozzá hasonló nincs a magyar képzőművészetben. De ne féljünk kijelenteni: nem is volt hozzá mérhető rajzolója, festője az eddigi magyar művészettörténetnek. Így nem is rokonítható. Jobb híján az íészek szegény öreg Krúdyt szokták előcsalogatni valamelyik otthonos kocsmából, s most óvakodhatunk, nehogy Márait is megpróbálják kiszűrni az óceánból, egy hatásos

kiállításmegnyitó és Gyulai Líviusz pontos besorolása kedvéért. Nem. Ő nem a grafika Paganinije, ő a magyar művészet Gyulaija. Ezer szerencse, hogy édesanyja vagy keresztapja a nyakába akasztotta ezt a soha nem hallott, inkább klasszikusoknál olvasott Líviusz nevet. Így legalább mi tudjuk, hogy ki ő! Lulu. Lulu, akinek a keze szitakötő, szárnya rajztoll, csöves csontja nád, támasztéka hurkapálca, esetleg ecset. Lerajzolja nekünk az elejtendő vadat, vagy leginkább megszelídíti. Akár az embert is háziasítja, ami nem is kis dolog.

Mondom, Gyulai Líviusz egyedülálló mester, pedig annyi mestere volt, mint égen a csillag. Az erdővidéki Baróton tanította őt a táj, Sopronban a könyvtár. Egyszerre volt mestere egy vidéki rajztanár és Gustav Doré, de okította Verne Gyula minden illusztrátora és tanították a nagy indiánkönyvek rajzolói. Minden reggel várta Kmetty, Barcsay megbámulta rajzát, hogy Bernáth Aurélról ne is beszéljünk. Utóbbi igazán nem volt egy csodálkozó fajta, mégsem sajnálta az időt a növekedésre, miközben Gyulai Líviusz az idős mester ismert képeit köre lehelte át. Kondorral pálinkába áztatott éjszakákat fogyasztottak, hogy egészen biztosan lássák a fényes napot. Vujicsics Tihamérral egy ritmusra, egy dallamra költöztek kerületről kerületre – s együtt maradtak a tenger-

be hulló lángoló repülőgép vak véletlenjén túl is. Líviusz nem csinált mást, csak nyitva tartotta a szívét és a szemét. Máig átlát minden éjszakai füstfelhőn és csillogó butélián. Ősz bohémnak álcázza magát, poharak mögé bújik, soha véget nem érő mesékbe rejtőzik. Aztán nemcsak a képeiből, hanem eligazító szavaiból is kitűnik: pontosabban látja a világot, mint a nagy-nagy-nagy társadalomtudósok, a fizetett elemzők, a lefetyelő politológusok. Nagy varázsló az utolsó Mohikán! Úgy rajzol a kőre, hogy rajzainak láttán Toulouse-Lautrec is előhúzna egy üveg francia vörösbort, Picasso pedig ugrana a dugóhúzóért.

De nemcsak a rajzot tudja Lulu, hanem tudja a technikát is. Öreg litográf mesterek csettintének elégedetten, ahogy a gumiarábicum s a víz nyomán megtapad a festék a kövön. Ám azóta, hogy az Uffizi Galéria megvette gyűjteményének első linómetszetét, melyet éppen Gyulai Líviusz firkantott alá – nos, azóta akár minden héten is képes új meglepetést okozni a mester. Legutóbb pénteken kora este, a Munkácsy Mihály utca 27. szám alatt, fenn a második emeleten, közvetlen a tetőbádog alatt, egy olyan *Háromkirályokon* táthattuk a szánkat, amelyen a felszabadult játékoság, a bravúros technika, a könnyeztető költészet és a finom ironia egyszerre volt jelen. Kő

Szindbád, bon voyage!
2001; jelenetek a filmből

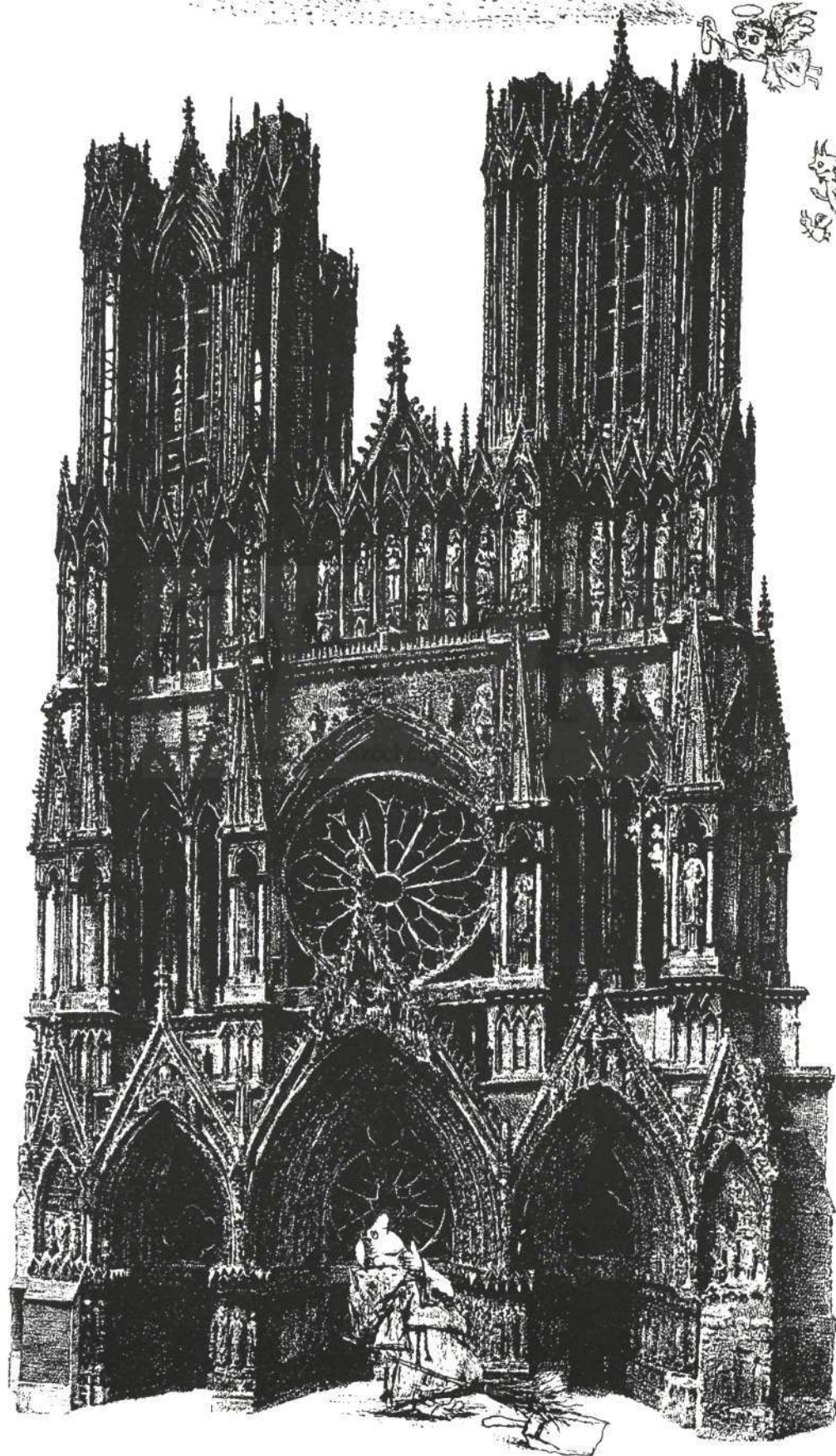
Háromkirályok
linóleummetszet; 2000; 210 x 168 mm

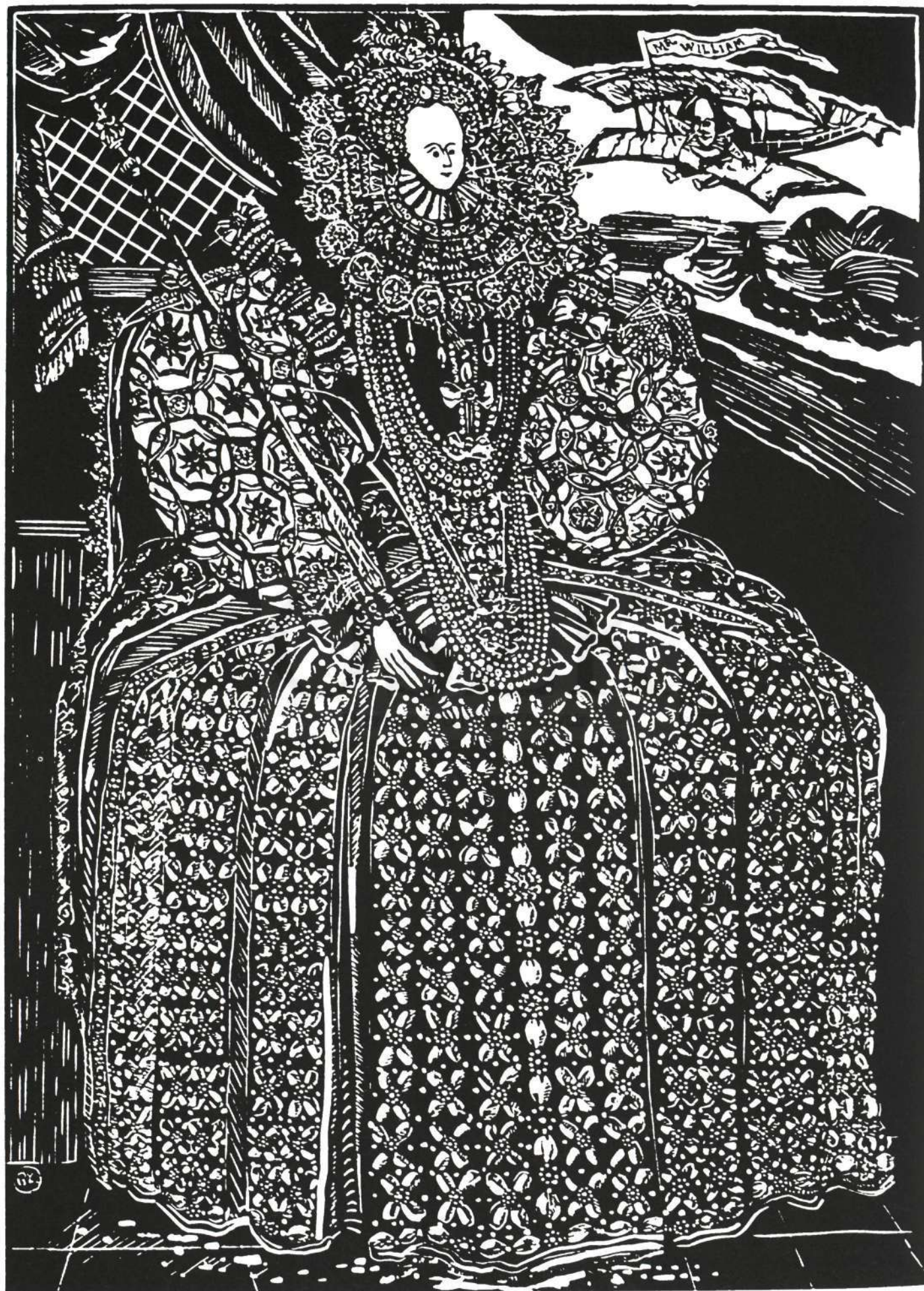
Pál kapta ezt a friss nyomdafesték-ilatú papírdarabkát, amelyet annyit hagy itt is, ott is maga után az utolsó Mohikán, hogy nyomolvasó legyen a talpán, aki mindet összebogarássza. És akkor arról még nem is szóltam, hogy végszükség esetén fest. Ahogy Emmykéje mondja: pepecselve. Ám soha nem látott színvilággal, utólérhetetlen bájjal. De ír filmforgatókönyvet, ha kell: verset. Televíziós sorozatait, rajzfilmjeit az örök

gyermeknek készülnek, tehát halálosan komolyak. Miközben mi halálra röhögjük magunkat rajtuk, Lulu nem néz senkit gyerekek. Rajzait, metszeteit, képeit, filmjeit látva újra és újra el kell gondolkoznunk azon, hogy mi tehetségének a természete. Ám ezt a sűrű szövésű anyagot nem lehet szálakra bontani. A tanulható dolgokat napestig sorolhatjuk, s tudjuk, vannak megtanulhatatlan, az ősejtől kódolt üzenetek, amelyek egy

isteni pillanatban, egy emberi lényben testet öltenek. Csakhogy Gyulai Líviusznak van még egy hatalmas tartaléka. Félve mondom ki, mert félreértik: ez az ember művelt. Miközben könyveit a maga mögött hagyott kapcsolatokban, lakásokban hagyja, szétszórja, módszeres könyvgyűjtő. Ha beteg, olvas, ha fáradt, olvas, ha semmihez sincs kedve, olvas, ha dolgozni van kedve, olvas. Csak tudnám, hogy mikor rajzol. És hol? Mert új műtermében is egy alacsony fotelbe kuporodik, a szép új asztalon is maga elé húzza a régi rajztáblát, és amikor senki nem figyel – csak Emmyke –, akkor, talán akkor: rajzol. Tudom, hogy hihetetlen, de ha itt van, nem szívesen beszélek róla. Én ugyanis hallgatni szeretem. Olyan világot tud, melyről csak töredékes történetek, félmondatok, hangulatok üzennek. Gyulai Líviusz pedig ott él, ahol minden, de minden ismerős. Azon a prérin, mely nem ugar. Ahol a füvek között titkok lapulnak. Ahol a szerelem vándorol. Ahol Pilinszky, Kondor, Nagy László botolgat, s ahol a farkasok üvöltését elnyomja a furulya hangja. Aki akarja, hallja. Aki akarja, látja.

ANTALL ISTVÁN

Shakespeare-emléklap

linóleummetszet; 1996

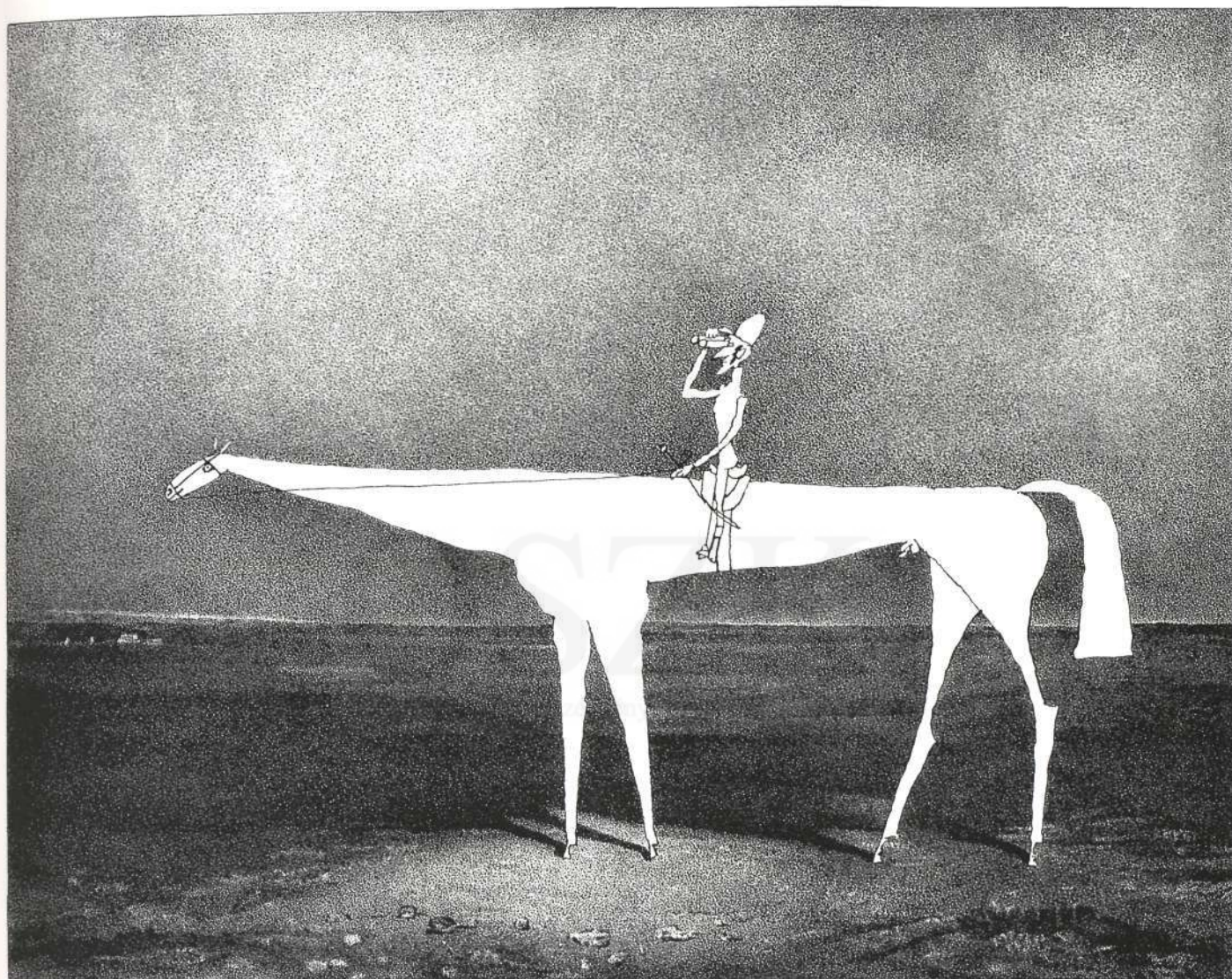
400 x 290 mm

Magányos lovas

tollrajz; egyedi grafika; 1975

(A Magyar Nemzeti Galéria tulajdona)

(Haris László reprodukciója)

[...] A közelmúltban egyébként országvilág láthatta Gyulai egyik remekét, *Az öreg Casanovát*. Egy ország biztosan: több hétig volt ugyanis közszemlére téve ez a mű útmenti óriásplakátokon. Furcsa, de jóleső érzés az efféle nyilvánosságot átélni – mondja a művész. (A nagyközönség állítólag máig emészt magát, miért éri meg egy reklámügynökségnek grafikusok képeit kasírozni

a jól jövedelmező hirdetőplakátok helyére. Sem jótékonykodásról, sem az alkotóknak leeső nagy pénzeiről nincs szó, csupáncsak egy eredeti ötletről: amikor a cégek nem tudnak mit kezdeni üres felületeikkel, jöhetnek a művészeti alkotások.) [...]

M. N. T.

Képzavarok Gyulai módra. In: *Népszabadság* 1998. április 18. (Kiállítás a Vigadó Galériában: 1998. április 17–május 3.)

Balzac-illusztráció

linóleummetszet; 2001; 330 x 260 mm

Üzen a pénz. Ostobán, szellemtelenül, erőszakosan, pimaszul. Mi mást várhatnánk? Ha nincs autóm, rádiótelefonom, bankkártyám, akkor nem is vagyok homo sapiens. Ha nem nézem és hallgatom a kereskedelmi frekvenciákat – ahol ugya-

Megy az ember az utcán, és beszélget a plakátokkal.

Pontosabban először csak hagyja, hogy rárontson a látvány.

Piszkálja, ingerli, szóval és képpel.

nezeket tukmálják –, csak szájalmas, fejlődésben visszamaradt, romantikus antikapitalista maradvány lehetek. Aki süketen és vakon gyalogol a fölkinálkozások erdejében.

Ez persze így nem igaz. A hitel nélküli *Odiüsszeusz* – aki még agyon-

varrott fél pár kesztyűjét is elveszti sürgetettségében – látja és hallja a sziréneket. Megbámulja a modellvilágot, megbicsakló hősként még fontolóra is veszi az ajánlatokat. Noha tisztában van vele, hogy itt csodák nincsenek. És valójában bármi mu-

Balzac-illusztráció

linóleummetszet; 2001; 260 x 330 mm

Ex Libris – Dr. Demeter Jenő, baróti orvos
linóleummetszet; 1986; 120 x 120 mm

tatkozik a felszínen, igazából egy megrekedt párbeszéd ismétlődik újra és újra. (Kosztolányi szerint akármiről szól a társalgás, a szegény ember mindig azt mondja: adjál pénzt, adjál pénzt... a gazdag ember pedig feleli: nem adok, nem adok...)

Eladó az egész, a minden – mondja az útszéli plakátvilág. És betolakszik a látómezőmbé. Néznem kell, még ha nem akarom is. Magát kellett tukmány. (Ez legalább haszon, hogy ezt a szót kitaláltam.)

És akkor egyszerre csak, íme, valami más mutatkozik.

Az első pillanatban még itt szuszog velem a gyanakvás szelleme, ez a

hűsége és kellemetlenkedő testőr. Ő morogja: „Na, nézzük csak szépen, hol van elrejtve a hirdetés, hol bújik meg a reklám?!”

Sehol. Egy gigantikus szabványra nagyított finom-rajzú grafika néz le ránk. *Az öreg Casanova*. Aki lejárt forgalmival szökteti a nőt. Habókos figura, magas sarkú cipőben – hogy nagyobbak látszódjon, mert a vidéki lányoknál ez döntő: ágyba döntő szempont lehet –, zsúfolt zsabóval, hogy a ráncos pulykanyak artisztikusabbnak hasson.

Kísértet az éjszakában. Viszi a fedetlen keblű életet. Persze, hogy Veneziába. Ott legalább még van illúzió.

Hol van már az az idő, amikor az ábrándozás volt az élet megrontója? Casanova (neve szerint: Újházi) nem győz visszahátrálni divatjamúlt korokba. Mutassunk neki egy pompás atomerőművet, vagy akárcsak egy csinos chipet, rögvest, hanyatt-homlok kecskebukázik a rizsporos, elefántcsontnyelű, ezüstveretes álmokba. Még jó, ha kutyáját itt nem felejtí.

Menekülési útvonalakat leplez le nekünk Gyulai Líviusz. Rajzai amulettek. Hímzett dolmányok bélésébe varrt kapcsos könyvek lapjai közé rejtve növelik az életerőt. Az arra fogékonyak meséket inhalálhatnak általuk. Még ha meg is fontolják a kassáki intelmet, hogy „éljünk a mi korunkban!”, szívük mélyén titkos elvágódást dédelgetnek. Noha természetesen tisztában vannak vele, hogy mindez anakronizmus. Bizony az, ejnye!

De hát a józan belátás rigófütytyőt sem ér a varázslatos amulett helyén. Miközben egyre inkább szabályozódik az élet, térben és időben utasítások feszítik – „lassíts, gyorsíts, állj, indulj, befizetni, bevallani, igazolni, ellenőrzés!” –, a lelki élet kocsmákba korcsul, megfizethetetlen pszichanalízis luxus kelléke lesz, normális ember el sem hiszi, hogy ilyen van.

„Szép dekoráció”, suhintja az érzékenység pórusait szigetelve tömeszlő praktikum rétegei alól a pihegő vágy. A hasznosság bálványainak áldozván – két átutalás között – egy pillantást is vethetünk rá. KRESZ-táblák ezek is: útjelzők egy talán sosemvolt, lassúbb, de gyönyörűen izgalmas világba...

SZERÉNYI GÁBOR

Gyulai Líviusz mestert a legszélesebb olvasóközönség is jól ismeri: legalább ötszáz könyvet illusztrált; az OSZK-ban 15 centiméternyi katalóguscédula-tömb tartja számon ezeket a műveket. Leghíresebb könyvillusztrációját szinte rögtönöznie kellett: Weöres Sándor *Psychéjének* 1972. évi első kiadásához készültek, mindössze egy hét határidőprérének szorításában. A terminus jó kényszere Weöres Sándor kongeniális képzőművész-„szerzőtársát” léptette porondra. Gyulai Líviusz éppoly pontosan találta el rajzoló és metsző szerszámaival a XIX. század eleji Psychét, mint XX. századi megteremtője akaratát.

[...] Ezt a kis életrajzot és pályaképet 1998-tól megjelenő naptárgrafika-albumaiban olvashattuk róla. A néhány száz példányban kiadott *Litográfiák* (1998) és *Illusztrációk* (2000) eddigi életművének nyújtják keresztmetszetét. A nagy alakú naptáralbumok nyomdatechnikai kivitelezése elsőrangú. Dicséret ezért a szolnoki Tisza Nyomdának és a rejtélyes Dtp: Edri Kft.-nek. A 2000. év naptárjában a műcímek és tájékoztatások már angolul is olvashatók.

Külföldön legalább annyi kiállítása volt, mint itthon. S újabban egyik mesterműve, *Az öreg Casanova* (1992) az Akzent Média reklámcég jóvoltából óriásplakátokon is látha-

Mészöly Dezső: *Örökbe fogadott versek*

színezett linóleummetszet; címlap; 110 x 110 mm

editio plurilingua; 2002

tó. A normálméretű litográfiát a több méteres nagyítás még inkább élvezhetővé tette. S azt mondja Gyulai Líviusz: ennél jóval nagyobb méretnövelést is elbírt volna a kép. Micsoda perspektívák!

Karácsony előtt sokszor elnéztem *Az öreg Casanovát* az egymást keresztező Nagy Lajos király és az Erzsébet királyné útja zugló buszmegállója-

ban Amikor átragasztották, hóban-fagyban elmentem Pestújhelyre, hogy újból lássam, s szót válthassunk róla. A plakátgrafikából azonban nem kapott „szerzői példányt”; a forgalmazóval sem sikerült kapcsolatot találnom. Plakátnézés helyett a karakter- és élethelyzet-telitalát *Öreg Casanova* irodalmi párhuzamairól beszélgettünk. Amade Lászlóról, az

„öles termetű pozsonyi Casanová”-ról első renden, akiről Tőzsér Árpád írt kiváló esszét a 70-es években.

Ahogy Gyulai Líviusz öreg Casanovája lihegve húz egy kétkerekű kék-zikocsit (*charette à bras*), amelynek

alig függönyözött ablaka mögött kitarcsosuló, fáradt velencei kurtizán szunyókál, az tökéletesen megfelel báró Amade László (1703–1764), kiváló késő-barokk költőnk törődött öregkora életrajzi helyzetének. A mi

Casanovánk is végigudvarolta egész életét. A könnyelmű huszártiszt – ahogy emlegetni szokás – nemcsak Észak-Itália harcterein csatázott sikerrel, de bécsi és pozsonyi dámák gyolcs ágylepedőin is halmozta a diadalt diadalra.

Vénusz Gibraltár előtt

litográf kő; 1997; 300 x 420 mm
Gyulai Líviusz: Litográfiák, 1998; címlap
480 x 330 mm (Máté Gábor felvétele)

Falinaptár

Gyulai Líviusz: Illusztrációk, 2000; 420 x 560 mm
(Máté Gábor reprodukciója)

Carmina Burana

színezett linóleummetszet; 2001
135 x 180 mm

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN

In: *Irodalomismeret* (A Magyar Irodalomtörténeti Társaság folyóirata), 2000. február, 95. oldal.

O K T O B E R															O C T O B E R															
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	We	Th	Fr	Sa	Su	Mo	Tu	

*24 mm Groceries (999) girded; spines beige; 100 x 210 mm) • The Old Calendar: 1999 (kitchen; per & six drawing; colors) • 11 x 9 inches

Art: Greg Colson, 1999 (pencil, gouache, watercolor, 100 x 210 cm) / The Old Colson, 1999 (pencil, pen & ink, drawing, 100 cm x 110 cm)

Carmina Burana
színezett linóleummetszet; 1998; 270 x 270 mm

Február

Ha február, maszkabál,
majd felmelegít a bál.
Mulatozunk egyvégtébe'
bánatunkat félretéve...
majd meglátjuk, hogyha vége,
a hó mást is térdig ér-e?...

Április

Ne bolondozz, – ... kérek...
elfagynak a vetemények...
ne rontsd el tavaszi kedvünk!
hagyd, hogy csak mi hülyéskedjünk...

Március

Könnyfakasztó, éles fényben
enyhe, lágy tavaszi szélben
mint frissen mosott, fehér ruhák
ringnak virágzó körtefák –
aranyesőzőn felett
hulló szirmaik lengenek...
Gerle száll ott,
macska lapul,
zsenge fűben, hangtalanul...
Nárciszbimbó, félálomban
nyújtózkodik kihívóan –
Egresbokor leveleit
sündisznócskák rebesgetik.

Június

Ropogós cseresznye piroslik,
forgalmas a hangyaboly-lik,
a csiga meg, ahogy illik,
nagyobb házról álmodozik,
ott meg alma, élte véges,
lesz belőle almásrétes –
de ez szegény, egyetlenegy,
ő lefagyott, neki nem megy...
Hát mit mondjak, kérem, ez van!
Írtam gépen, júniusban...

December

Hócsizmában kicsi lábam,
nyakamra tekerem sálam
befogom a lovam hámba,
csilingelő szánacskámba.
(ostoromat csattogtatva)
felpattanok én a bakra
illa berek, nádak-erek,
már is útnak eredhetnek.

Rákos S.: *Kertkapun ha bekukkantasz*
színezett linóleummetszet; Littera Nova, 1999

Az öreg Casanova
litográfia; 1992; 252 x 352 mm

CALENDARIUM ÆCONOMICUM PERPETUUM,

A% α%
„ESZTERGAMI ERSEK URUNK
ő Nagysága Posoni Gondviselőjének Ma-
jorságról irt Laistroma, minden Esztendőre,
kiből minden Major-Gazda körül körül egész
esztendő által mit munkálottatson az
Majorság körül, meg tudhatya.

Editio Novissima.

KASSAN, az Académiai Berúkkal. Anno M.DCCCL.

JANUARIUS.

Bódog Afzfzony Hava.
Ebben a Hólnapban, 31. nap vagyon

Kedvenc grafikai eljárása a linóleum-metszet, a fametszetnek ez a szelíd rokona. Ám a művész linói nem valamilyen pszeudofametszetek: önálló linóleum-nyelvet teremtett magának, olyasmit, amit másoknál nem találunk, sem a régiek között, sem nálunk, sem külföldön. Gyulai Líviusz a saját nyelvén beszél. Egyre szabadabban.

FRANK JÁNOS, 1971

Calendarium

Economicum Perpetuum, 1651

linóleum-metszet a főiskolás évekből

Rékassy Csabával közösen merített papírra nyomtatva, két színnel

A Figyelmetes Gazda emberek, azt tartják az új Ezstendőnek első napjárul, hogy ha reggel vörösföldik az ég, azon Ezstendőben sok szél-vész léfzen. Ha a Nap tisztán és világosan fényeskedik új Ezstendő napján, az Ezstendő hallal bővelkedik. Ha pedig szeles és száraz a lévén új Ezstendőnek első napjára virradóra, örömeft Pestis következik.

2. Ebben a hólnapban, utolsó fertályán a Hóldnak, hizlalt hátra maradt artányokat, és da mészokat meg kell ólni.

3. Fát vágni Sz. Fábján és Sebestyén napja előtt, utolsó fertályán a Hóldnak.

4. Afzfzu gyümölcsöt, favanyú káposztát, és több e' felét el-adni, minek előtte más felét meg-zöldülnek.

5. Fát hordani a' konyhára, mikor a' hó szolgál.

6. A' juhok próbájára, Eger-fa levelet kell eleikben tenni, a' ki abbulezik, egészséges; a' ki pedig nem akarja meg-enni, meg-veszett a' tudójében, és májában.

7. A' Tyúkoknak ebben a' hólnapban pirított kenyeret, vagy alizalt zabot, vagy borsót kellett néha eleikben vetni, hogy hamarab, és többet tojjanak; de felette igen meg-ne hizzanak, mert úgy nem tojnak. A' kodácsolásokból meg ísmérhetni, mert a' kóvérek gyakrabban kodácsolnak.

8. Igen hasznos tévre sok jérceket hadni: mert ezek mind hamarab, és mind többet tojnak a' véneknél. A' ki a' tojásáért akar tyúkokat tartani, az tovább két ezstendőnél ne tartsa a' tyúkot; mert két ezstendő után nem fokot tojnak: hanem ha valaki a' chikék kiköltéséért akarná tartani.

9. A' télnek két utolsó hólnapjában, nem tojnak a' tyúkok: hanem ha meleg szobában tartják őket.

10. Ebben a' hólnapban, mikor az hóld a' föld alatt vagyon, építetre-való fát kell vágni, és broncfnak való: szőlő karóknak, sövénynek.

11. Mivel ebben a' hóban el-eresztik szőrőket a' lovak, jól kell őket tartani.

12. Ebben, és a' jövőendő hóban, csépeini igen jó.

[...] megsokasodott műveiben [...] ott a sűrű világ és a sűrű élet, az utalásokkal, mámorokkal és dolgokkal, növényi és állati létezőkkel egymásba-font természet. Munkáiban tréfa-kedv és mítosz, a kódexek primitív bája, a lovagkor vassal és bársonnyal, lovakkal és

lándzsákkal zord-groteszk csipkébe-gubancolódt ironikus tarkasága, babiloni és asszír utalások halmozódnak egybe múltat-vizsgáló szemünk öröme-re és törvényt-kutató töprengéseink gazdagodására.

JUHÁSZ FERENC, 1966

Balzac : Les Contes Drolatiques
(Borsos történetek)

Sokszor leírták, elmondták, hogy a hatvanas évek magyar képgrafikája milyen forradalmian újírtotta meg e művészeti ág szemléletét, formavilágát. Egy rendkívül tehetséges generáció (melynek persze több évjára van) a magyar képzőművészet állóvizébe hatalmas csobbanással dobta bele a maga rendkívüli művészi teljesítményét, amely tematikailag előtérbe állította az ember elidegenedését, küzdelmeit, drámáját, meghurcoltatását és megpróbáltatásait. Ezzel együtt jelentkezett egy olyan vonulat, mely az élet nagy, meghatározó kérdéseit pl. a groteszk, a morbid oldaláról közelítette meg, melyben utalás van a torzulásokra, az ijesztő jelenségekre.

S kialakult egy olyan művészi nézőpont és vonulat, ahol mindez csendesebb, de éppen ezzel szuggesztív, ahol az *irónia*, a *bölcs*, *szellemes gúny* és a *nosztalgia* a meghatározó. Mindenképpen ide sorolható Gyulai Líviusz művészete. Ez a szemlélet *megújulás*, nóvum a magyar grafikában, hiszen nincsenek, nem voltak különösebb gyökerei, alapjai, így a művészeknek maguknak kellett kitaposni saját ösvényeiket, jelentős ellenállásokat leküzdvé. Gyulai Líviusz

is ehhez az „úttörő” szemlélethez tartozott. Vállalt egy nagy hagyományokban gyökerező grafikai nyelvet, kapcsolódott a rembrandti, a düreri gondolkodáshoz, de ugyanakkor továbbbépítette és továbbbepíti saját, *szuverén* útját, melyre elsősorban is jellemző a nagy *intellektuális*, *szellemi erő*, az az erudíció, melyet *műveltségére*, olvasottságára épített a kezdetektől fogva.

Beszéljünk is arról, hogy Gyulai Líviusz az a különleges képzőművész, akit pályaválasztásában is igen erősen befolyásolt a sok *irodalmi élmény*, a könyv, az olvasás szeretete. Így aztán nem is véletlen, hogy miután a Képzőművészeti Főiskolát 1962-ben elvégezte, már 1966-ban felfigyeltek *Hadova és hamuka* című Villon-linómetszetére (mely mű máig tartja frissességét, elevenségét); meg is bízták Villon-verseskötet illusztrálásával. *Első* megjelent illusztrált kötete Szerb Antal *A királyné nyaklánca* című műve volt, s nem sokkal ezután következett a *máig legendás*, emlékezetes és egyedülálló Weöres Sándor-mű, a *Psyché*. Mind ez 1972-ben volt, s azért különlegesen jó példa, mert egyrészt jelzi a művész gyorsan felívelő pályájának intenzív voltát (a könyv megjelenésekor harmincöt éves!), másrészt ennek kapcsán mondhatjuk el, hogy egy jól illusztrált és tervezett könyv mennyire *egészként él bennünk* to-

vább, s aztán hosszú éveken át, közel sem csak az irodalmi anyag élteti az adott kiadványt, hanem az egész, együtt, *a teljes könyv* tehát.

Gondolom mindenki úgy van vele, ahogy én: ha kiejtjük pl. hogy Weöres: *Psyché*, akkor (persze, Bódy filmjén túl) a Weöres–Gyulai-könyv jut az eszünkbe, zseniális arculatával, grafikai ihletettségével.

Nem is véletlenül idézte évekkel ezelőtt maga Gyulai Líviusz Ferenczy Bénit, aki egy helyütt így írt: „A könyv maga műtárgy legyen, mint egész, öröm legyen, ha szemünket rajta legeltetjük, lapozgatjuk, már a tartalmától függetlenül is gyönyörűséget okozzon.” Nos, a Gyulai Líviusz által illusztrált könyvek kivételesen *hosszú* sora bizony ilyen könyveket *teremtett*, melyben mindig *egyéni a láttatás*, továbbá az *mindig befogadható* és így *teljesebbé* teszi a művet, s végül: illusztrációi majd mindig *önálló grafikaként* is megállják a helyüket.

Igen nagy erejű *belső látásából*, fantáziájából fakadnak tehát ezek a Gyulai-féle illusztrációk, melyek – merjük leírni ismét és nyomatékosan – *újratemetik* az irodalmi művet, s ugyanakkor nem szakadnak el természetes kiindulást adó irodalmi alanyagtól, de az érdeklődő olvasótól sem: lehetővé teszik számára a befogadást, sőt azt intenzívebbé teszik.

Balzac: *Les Contes Drôlatiques*

Borsos történetek; címlap; 1998

színes litográfia; 370 x 286 mm

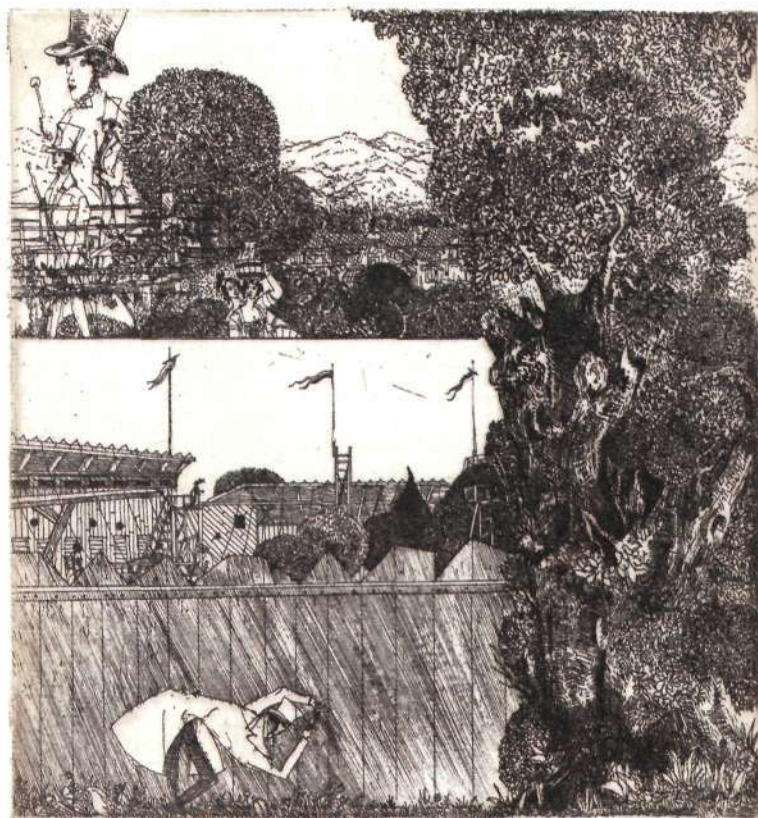
Balzac: Les Contes Drôlatiques
(Borsos történetek)

✻ Elsa Ferencz királ vője ✻

Gyulai Líviusz grafikai szemléletére jellemző egyfajta – és igen személyes – *nosztalgia*, melyben keresi *régi kórok harmóniáit*. Lapjain jelen van egy *romantikus* szemléletmód (van is ilyen című grafikája!), melyeken kifejeződnek az *érzelmek, emberen, állaton egyaránt*. S mindezt pedig *tündéri iróniával* teszi, néha *pajzánsággal, csipkelődően*, mindig elkerülve az érzelgősséget.

Legendás lapja például *Az öreg Casanova*, melyen a „főhős” már szinte „feloldódik” köpenye, kalapja jelmezében, ahol már alig sejthető, hogy ott egy igazi ember küzd – még mindig – a női kegyekért, ám annál vérbőbb a hölgy, aki elterpeszkedve és szinte túlnőve a kocsin, élvezi a kényeztetést, az életet. A kiskutya pedig a kép alján mintha inkább nekünk, a nézőknek lihegne, szinte összekacsint velünk, miközben felsejlik egy északolasz táj kastély-csodája és Velence lagúnája is... Gyulai Líviusz grafikáin – mint ezen is – minden *részletnek nagy fontossága* van. Ő az a művész, aki a kompozíció minden részletét igen alaposan kidolgozza, sőt, mintha néha az is volna a *szándéka*, hogy *picci, apró motívumokban* rejtse el mondanandója szuggesztív elemeit.

Balzac: *Les Contes Drôlatiques*
Borsos történetek. Első Ferentz királ bötjje; 1998
színes litográfia; 416 x 320 mm

Gyulai Líviusz: Az öreg Casanova, 1962. Rézkarc.

Lapjain tehát minden „apróságnak” fontossága van, s ezzel függ össze, hogy még abban az esetben is, ha munkái például *sorozatokat* alkotnak, akkor is nem csak a művek teljes egységének van mondanója, jelentése, hanem minden grafikája *egy-egy külön kis öntörvényű* világ, mely lehetőséget ad arra, hogy a néző „megfuttassa fantáziáját”, megrep-tesse gondolatait.

A már említett *pajzánság* pedig (gondoljuk el, milyen nehéz ezt megjeleníteni az eldurvult pornográfia világában) *tündérien* van jelen például Balzac *Borsos történetek* című írásához készített lapjain. Balzac-ábrázolása olyan szeretettel teli és érze-

lemgazdag, hogy e műveket el is felejtjük „tizennyolc éven felülieknek” minősíteni, még akkor is, ha megállapíthatjuk: nincs tán még egy magyar művész manapság e kis hazában, aki ilyen *odaadással és hozzáér- téssel* rajzolná meg a női mellbimbót, mint ő, melyen még külön varázslata van az ott matató férfuijjaknak, -te- kinteteknek, ami tehát összességében e műveket igen *plasztikussá* teszi. (E „probléma” egyetlen megjelenítése már felbukkan a *Psyché*-ben is.)

Nem írtam még le a szót, viszont ezek után feltétlenül le kell: Gyulai- nál tehát szerepet kap – nem is kicsit – a *humor*, fontosságot kap, még-

*Rabzac: Les Contes Drôlatiques
(Borsos történetek)*

✻ A Tilhouzei-szű ✻

Balzac; *Pajzán történetek* (részlet)

Balzac: *Pajzán történetek*
2000; rézkarc; 160 x 220 mm

hozzá olyan értelemben, miként azt Szalay Károly értelmezi, aki egy helyütt a humort a *szorongástól való megszabadulásként* definiálja. Nos, ez Gyulai Líviusz munkái nagy részénél így van! Kiszabadulunk szorongásaink, frusztrációink szorításából, és örömmel, természetesen sokszor drámai azonosulással, együttérzéssel éljük meg *katarzisainkat*.

S így van ez animációs filmjeinél is, melyeket – mint tudjuk – szintén hosszú évek óta készít, nem kis sikerrel. Filmjeinél fontos tudnunk, hogy itt is szinte *mindent önmaga* csinál, vagyis ő írja azok forgatókönyvét, ő

tervezi figuráit, arculatát, s természetesen a rendezést se bízta másra. Így, ha Gyulai Líviusz-rajzfilmet nézünk, mintha rajzai, *grafikai megelevenedéseinek* volnánk tanúi (melyek egyébként álló helyzetükben is magukban hordozzák a mozgáslélményt, a megmozdulást), ugyanis a művésznél nagy fontossága van a *vonalnak, a sok apró vonalnak*, amelyek aztán könnyen megelevenednek, rendkívüli fantáziagazdagsággal, a vizuális, rajzi gegek tömegével.

S hogy milyen *széles* az emberi érzelmek megjelenítése Gyulai művészetének palettáján, arra jó példa

Balzac: *Les Contes Drôlatiques*
Borsos történetek. A Tilhouzei-szűz; 1998
színes litográfia; 424 x 298 mm

Balzac: *Pajzán históriák*
rézkarc; 2000; 160 x 220 mm

tén rendkívül jártas és elmélyült, akár a fekete-fehér változatot vagy a színezett megoldásokat választja.

Gyulai Líviusz folyamatosan megújuló művészete tehát szinte egyedülálló értéke a kortárs magyar művészetnek. Nostalgijával azonosulunk, technikai bravúrait csodáljuk, fantáziájával asszociációinkkal együtt haladunk, iróniája és humora lefegyverez, pajzánsága belopja magát szívünkbe. Mindennek páratlan varázslata van. Ha valamit, akkor ezt nevezzük művészetnek. A sokszorosítógrafikát művelő, a rajzoló, az illusztráló, s a munkáit animáló Gyulai Líviusz életművét. A grafikusét.

Budapest, 2002. november

FELEDY BALÁZS

R. Queneau: *Az élet vásárnapja*
Európa, 1982

a *Jónás-problematika* feldolgozása. Egyikként itt van a maga által tervezett, rendezett *Jónás* című animációs filmje (mely egyébként 1998-ban aratott jelentős nemzetközi sikert

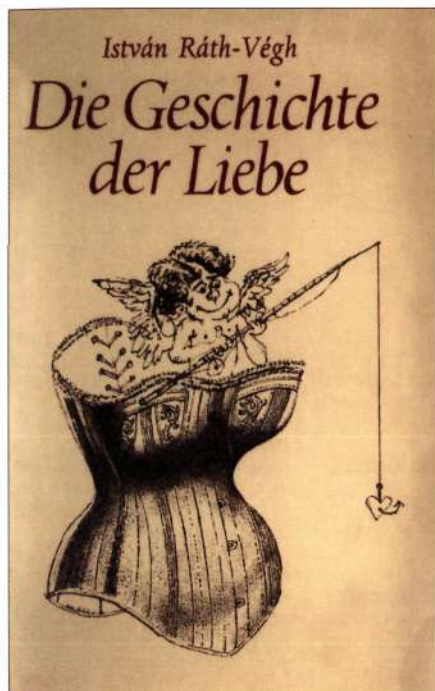
Cannes-ban), mely a maga groteszk kis figurájával, annak esendőségével újszerűen közelítette meg a közismert történetet, s másikként itt van Babits Mihály *Jónás könyve* című hatalmas művéhez készített litográfiasorozata, melyek együtt a közelmúltban könyvben is megjelentek. A grafikus az irodalmi mű drámaiságát, feszültségeit igen invenciózusan alakítja képpé, képekké, látomásokká, a rendkívüli szakmai felkészültséggel elkészített litográfiaikon keresztül.

S épp ehhez kapcsolódóan: nem hagyható szó nélkül a művész hihetetlen *technikai, rajzi felkészültségének* megemlítése. Biztos *rajztudása tollrajzainak* sorában fedezhető fel leginkább, ahol vékony és burjánzóan gazdag vonalvezetését, azok sokaságát újabban igényesen, finoman erősíti színezéseivel. Rajzain túl azonban például *linómetszetei* vagy *litográfiai* mutatják, hogy a sokszorosító-grafika szinte minden terüle-

Szerb Antal
A királyné nyaklánc

Szerb Antal: *A királyné nyaklánc*
Magvető, 1963

István Ráth-Végh:
Die Geschichte der Liebe
Corvina, 1982

Chevallier: *Clochemerle-fürdő*
Európa, 1966

1959

Karinthy Frigyes: *Humoreszkek*. Budapest: Magvető, 1959 [Budapest]: Zrínyi; 376 p.; ill.; Vidám könyvek.

1963

Szerb Antal: *A királyné nyaklancja*. Budapest: Magvető, 1963, cop. 1942 Békéscsaba: Kner; 436 p.; ill.; 19 cm.

1964

Mesterházi Lajos: *Egyes szám első személyben*. Budapest: Magvető, 1964.

Sremac, Stevan: *Papháború*. Budapest: Európa, 1964.

1965

Bieler, Manfred: *Bonifác avagy matróz a palackban*. Budapest: Európa, 1965.

1966

Caragiale, Matei: *Aranyifjak alkonya*. Budapest: Magvető, 1966.

Fejes Endre: *Vidám cimborák*. Budapest: Magvető, 1966.

Gabriel Chevallier: *Clochemerle-fürdő*. Budapest: Európa, 1966.

Mészoly Dezső: *Villon és a többiek*. Budapest: Magvető, 1966.

Varga Domokos: *Kutyafülűek*. Budapest: Magvető, 1966.

Zágon István: *Minden másképpen van*. Budapest: Magvető, 1966.

1967

Perrault, Charles: *Csizmás kandúr*. Budapest: Móra Kiadó, 1967.

Rehfish, Hans Jose: *Lüszisztrate menyegzője*. Budapest: Európa, 1967.

Frölich, Hans Jürgen: *No de mind egy! A vilnai Ephraim Lechberger kalandjai...* Budapest: Európa, 1967.

Miezelaits, Eduardos: *Kardiogram*. Budapest: Magvető, 1967.

Swift, Jonathan: *Gulliver utazása Lilliputban*. Budapest: Móra Kiadó, 1967; 67 l.; ill.; 21 cm.

Kisjő Sándor: *Ön hogyan ideges?* Budapest: Szépirodalmi, 1967.

Mikszáth Kálmán: *Die zwei Bettelstudenten*. Budapest: Corvina, 1967.

1968

Dyggat, Stanislaw: *Bódeni tó*. Budapest: Európa, 1968.

Asturias, Miguel – Neruda, Pablo: *Megkóstoltuk Magyarországot*. (Heinzelmann Emmával). Budapest: Corvina, 1968.

1969

Berta Bulcsú: *A bajnok élete*. Budapest: Kozmosz könyvek, 1969.

Gál György Sándor: *Titánok. Beethoven életregénye*. Budapest: Móra Kiadó, 1969.

Verne, Jules: *Grant kapitány gyermekei*. Regény; Budapest: Móra Kiadó, 1969; 581 l.; ill.; 21 cm.

Wyss, Johann David: *Robinson család*. Budapest: Móra, 1969.

1970

Magyar, Adorján: *Goldkugel und andere Märchen aus Ungarn*. Budapest: Corvina, 1970.

Verne, Jules: *Utazás a Holdba*. Budapest: Móra Kiadó, 1970, cop. 1956; 368 l.; ill.; 21 cm.

Zoscsenko, Mihail: *Kék könyv, avagy a pénz, szerelem, ármány és kudarc komédiája*. Budapest: Európa, 1970.

1971

Faulkner, William: *Vig tetem kitérve*. Budapest: Magyar Helikon, 1971.

Pavese, Cesare: *Az ördög kastélya*. Budapest: Magyar Helikon-Európa, 1971.

Verne, Jules: *Kétévi vakáció*. Regény. Budapest: Móra Kiadó, 1971; 364 l.; ill.; 21 cm.

Fehér Tibor: *Könyves király*. Budapest: Móra Kiadó, 1971.

Magyar Imre: *Ruth*. Budapest: Magvető, 1971.

1972

Weöres Sándor: *Psyché*. Egy hajdani költőné írásai. Budapest: Magvető, 1972.

Szathmári Sándor: *Kazohinia*. Budapest: Magvető, 1972.

Szép Ernő: *Egyszer volt Budán kutyavásár*. Budapest: Móra Kiadó, 1972; [16] l.; ill., színes; 29 cm.

1973

Végh György: *1 kutya, 2 cica*. Budapest: Móra Kiadó, 1973 Budapest: Kossuth; 120 p.

Illyés Gyula: *Lúdas Matyi*. Budapest: Móra Kiadó, 1973.

Pludra, Benno: *Tambari*. 1973.

1974

Kisch, Egon Erwin: *Szenzáció! Szenzáció!* Budapest: Gondolat, 1974.

Mann, Heinrich: *Az alattvaló*. Budapest: Európa, 1974.

Grétsy László: *Anyanyelvünk játéka*. Budapest: Gondolat, 1974.

Verne, Jules: *Nyolcszáz mérföld az Amazonason*. Budapest: Móra Kiadó, 1974.

1976

Erdélyi Szusanna: *Hegyet hágék, lőtőt lépék*. Archaikus népi imádságok. Budapest: Magvető, 1976 [Gyoma]: Kner Ny.; 769 l.; ill.; 19 cm.

Sterne, Laurence: *Érzékeny utazások Francia- és Olaszországban*. [Budapest]: Magyar Helikon, 1976 Gyoma: Kner Ny.; ill.; 21 cm.

1977

Gesta Romanorum. [Budapest]: Magyar Helikon, 1977 [Gyula]: Dürer Ny.; 255 l.; ill.; 22 cm.

Molière: *Zsugori telhetetlen fősvény ember*. [Budapest]: Magyar Helikon, 1977.

Veress Miklós: *Hóreggel*. Budapest: Móra Kiadó, 1977 [Budapest]: Nyomdaip. Fényszedő [Budapest]: Offset és J. Ny.; 36 l.; ill., színes; 20 cm.

Larni, Martti: *Az elsőszülött*. Budapest: Európa, 1977 Debrecen: Alföldi Ny.; 171 l.; ill.; 20 cm.

Schneider, Rolf: *Nekrológ*. Komolytalan történetek. Budapest: Európa, 1977 Debrecen: Alföldi Ny.; 198 l.; ill.; 20 cm.

1978

Kisch, Egon Erwin: *Prágai utcák és éjszakák*. Budapest: Gondolat, 1978 Vimperk: Stráž n. p.; 472 l.; ill.; 19 cm.

Jékely Zoltán: *Csodamalom a Küküllőn*. Verses mesék; [Budapest]: Móra Kiadó, 1978 Budapest: Athenaeum Ny.; 69 l.; ill., színes; 25 cm.

Jékely Zoltán: *Angyalfia*. [Budapest]: Szépirodalmi, 1978 Gyoma: Kner Ny.; 267 l.; 19 cm.

Lear, Edward: *Boldog bolondságok*. Budapest: Móra Kiadó, 1978 Budapest: Athenaeum Ny.; 64 l.; ill., színes; 21 cm.

1979

Páskándi Géza: *Tréfás-pipás-kupakos*. Budapest: Móra Kiadó,

STERNE

ÉRZÉKENY
ÚTÁZÁSOK

MAGYAR HELIKON

Sterne, Laurence: *Érzékeny utazások
Francia- és Olaszországban*
Magyar Helikon, 1976

SZEMADÁM
GYÖRGY

Zé, ó és ó

KORTÁRS

Szamadám György: *Zé, ó és ó*
Kortárs, 2001

1979 [1980] [Budapest]: NYIFÜ
Szombathely: Sylvester Ny.; 35 l.:
ill., színes; 20 cm.

Takács Imre: *Páskomi lakodalom*.
Budapest: Móra Kiadó, 1979 Bu-
dapest: Offset és J. Ny.; 22 l.: ill.,
színes; 25 cm.

Csokonai Vitéz Mihály: *Karnyóné,
vagyis A vénasszony szerelme*.
Budapest: Szépirod. Kvk.: Magyar
Helikon, 1978 [Budapest]: Zrínyi
Ny.; 55 l., [4] t.lev.: ill.; 20 cm.

Írók két háború közt. Budapest:
Magyar Helikon-Szépirod. Kvk.,
1979 Budapest: Kossuth Ny.; 358
l.: ill.; 24 cm.

Bradbury, Malcolm: *A történelem
bizalmasa*. Budapest: Európa,
1979 [Budapest]: NYIFÜ Debre-
cen: Alföldi Ny.; 335 l.: ill.; 21 cm.

1980
Strindberg, August: *Álompjáték*.
Budapest: Magyar Helikon, 1980
Budapest: Zrínyi Ny.; 81 l., [6]
t.lev.: ill., színes; 21 cm.

Calvino, Italo: *Eleink*. Három kis-
regény. Budapest: Európa, 1980,
cop. 1964 [Budapest]: NYIFÜ De-
recen: Alföldi Ny.; 457 l.: ill.; 21
cm.

Gripari, Pierre: *Mesék a Broca ut-
cából*. Budapest: Móra Kiadó,
1980 Budapest: NYIFÜ: Egy. Ny.;
176 p.: ill.; 18 cm.

Rónaszegi Miklós: *Az a híres Hány
János*. Budapest: Móra Kiadó,
1980 Budapest: Athenaeum Ny.;
168 p.: ill., színes; 20 cm.

Purs, Laimonis: *Lángoló vár*. Bu-
dapest: Móra Kiadó Uzsgorod:
Kárpáti K., 1980 Budapest: Zrínyi:
Szikra Lvov: Poligrafkniga; 283
p.: ill.; 19 cm.

1981
Kiss Anna: *Hol van a világ vége?*
Budapest: Móra Kiadó, 1981 Bu-
dapest: Kossuth; 57 p.: ill., szí-
nes; 22 cm.

Ilf-Petrov: *Elsőprő egyéniség*. Bu-
dapest: Európa, 1981, cop. 1965
[Budapest]: NYIFÜ Debrecen: Al-
földi Ny.; 306 p.: ill.; 20 cm; Vi-
dám könyvek, ISSN 0139-4029.

1982
Ilf-Petrov: *Tizenkét szék*. Bu-
dapest: Európa, 1982 [Budapest]:
NYIFÜ Debrecen: Alföldi Ny.; 405
p.: ill.; 20 cm; Vidám könyvek,
ISSN 0139-4029.

Ráth-Végh István: *Die Geschichte
der Liebe*. Leipzig [etc.]: Kiepen-
heuer Budapest: Corvina, 1982,
cop. 1963 Békéscsaba: Dürer;
257 p.: ill.; 21 cm.

Páskándi Géza: *A bolhakirály*. Bu-
dapest: Móra Kiadó, 1982 Bu-
dapest: Kossuth Ny.; 30, [9] p.: ill.,
színes; 20 cm.

Krúdy Gyula: *A cirkuszkirály*. Bu-
dapest: Móra Kiadó, 1982 Bu-
dapest [etc.]: NYIFÜ: Dabasi Ny.;
462 p.: ill.; 20 cm.

Queneau, Raymond: *Az élet va-
sárnapja*. Budapest: Európa,
1982 [Budapest]: NYIFÜ Debre-
cen: Alföldi Ny.; 236 p.: ill.; 20
cm; Vidám könyvek, ISSN 0139-
4029.

Farkas Henrik: *Legendák állatvilá-
ga*. [Budapest]: Natura, 1982 Bu-
dapest: Franklin; 217 p.: ill.; 20
cm.

Kisch, Egon Erwin: *Kriminalisztí-
kai kalandozások*. Budapest: Gon-
dolat, 1982 [S. l.]: [s. n.]; 393 p.:
ill.; 19 cm.

1983
Nesbit, Edith: *Tündérmesék*. Buda-
pest: Móra Kiadó, 1983 Szombath-
ely: Sylvester; 133 p.: ill.; 24 cm.

Andrade, Mário de: *Makunaima*.
Budapest: Magvető, 1983 Buda-
pest: Kossuth; 341 p.: ill., színes;
19 cm; Világkönyvtár, ISSN 0324-
7929.

Kiss Tamás: *A bagolyvár és lakói*.
Budapest: Móra Kiadó, 1983 Bu-
dapest: Kossuth; 29 p.: ill.; 23
cm; Bölcs bagoly, ISSN 0324-
282X.

Csegey Gusztáv: *A mocsarak
királya*. [Új, jav. kiad.]; Budapest:
Móra Kiadó, 1983 [Budapest]:
NYIFÜ Kecskemét: Petőfi; 190 p.:
ill.; 23 cm.

Szamártestamentum. Középkori
francia mesék és bohózatok. Bu-
dapest: Helikon, 1983 Gyoma:
Kner Ny.; 590 p.: ill.; 19 cm.

Oleša, Jurij Karlovič: *A Három kö-
vér*. Budapest: Móra Kiadó, 1983,
cop. 1963 Budapest [etc.]: Dabasi
Ny.; 185 p.: ill.; 23 cm; Mókus
könyvek, ISSN 0133-3542.

1984
Csokonai Vitéz Mihály: *Melyik a
legjobb csók?* Csokonai Vitéz Mi-
hály erotikus írásai. [Budapest]:
Helikon, 1984 Békéscsaba: Kner;
184 p., [11] t.fol.: ill.; 17 cm.

Ráth-Végh István: *Die Komödie des
Buches*. Budapest: Corvina Leip-
zig: Kiepenhauer, 1984 [Buda-
pest]: Ung. Filmsatz-Zentr. Békés-
csaba: Dürer; 339 p.: ill.; 20 cm.

Akik ki akarták merni a tengert.
Budapest: Móra Kiadó, 1984 Bu-
dapest: NYIFÜ: Offset és J. Ny.;
230 p.: ill., színes; 24 cm.

Hernádi Sándor: *Elmondani nem
is nehéz*. Szövege(d)zés szóban
és írásban. Budapest: Gondolat,
1984 Budapest [etc.]: Dabasi Ny.;
348 p.; 19 cm.

*Az eltáncolt papucs: Bukovinai
székely népmesék*. Budapest: Mó-
ra Kiadó, 1984 Budapest: Kos-
suth; 200 p.: ill.; 24 cm.

1985
Ráth-Végh István: *Aus der Ge-
schichte der Dummheit*. [Buda-
pest]: Corvina Leipzig [etc.]: Kie-
penheuer Stuttgart: Parkland,
1985, cop. 1961 Gyomaendrőd:
Kner Ny.; 279 p.: ill.; 20 cm.

Gyurkovics Tibor: *Kudi, a levegő-
ember*. Budapest: Móra Kiadó,
1985 Budapest: Franklin; 185 p.:
ill.; 25 cm.

Preussler, Otfried: *Krabat a Fekete
Malomban*. Budapest: Móra Ki-
adó, 1985 Budapest: Zrínyi; 226
p.: ill.; 21 cm.

Mikszáth Kálmán: *Hókirály*. Me-
sék, elbeszélések, történetek; Bu-
dapest: Móra Kiadó, 1985 Buda-
pest: Athenaeum; 99 p.: ill.; 25
cm.

Runeberg, Johan Ludwig: *Hanna*.
Budapest: Európa, 1985 Gyoma-
endrőd: Kner; 47 p., [6] t.fol.: ill.;
19 cm.

1986
Boda László: *Belső színjáték*. Dan-
te Isteni színjátéka nyomán; [Bu-
dapest]: Boda L., cop. 1986 [Mis-
kolc]: Borsodi Ny.; 135 p.: ill.; 19
cm.

Magyar Erato. Magvető, 1986
Gyomaendrőd: Kner; 478 p.: ill.;
17 cm; Magyar hírmondó, ISSN
0209-6471.

1987
Tordon Ákos: *Lólika*. Budapest:
Móra Kiadó, 1987 Budapest: NYI-
FÜ: Egy. Ny.; 212 p., [4] t.fol.: ill.,
részben színes; 24 cm.

1988
Tordon Ákos: *Halfréd, a vízima-
nó*. Budapest: Móra Kiadó, cop.
1988 Budapest: Franklin; 129 p.,
[4] t.: ill., részben színes; 25 cm.

1990
Kóka Rozália: *Mátyás király ró-
zsát nyitó ostoronyele*. Mesék,
mondák, anekdoták. [Budapest]:
Út Lap- és Kvk., 1990 Székesfe-
hérvár: Vörösmarty; 166, [8] p.:
ill.; 21 cm.

1993
*A tökéletes vendég, a tökéletes
vendéglátó*. [Budapest]: Helikon,
1993 Gyula: Dürer; 134 p.: ill.; 20
cm.

Magyar népmesék. Budapest: Mó-
ra, 1993 Budapest: Fényszedő
Központ Kft.: Zrínyi; 199, [3] p.,
[8] t.fol.: ill., színes; 20 cm; Móra
klasszikusok, ISSN 1216-8998.

1996
Szabó Lőrinc: *Egy volt a világ:
versek gyermekeknek, fiatalok-
nak*. Miskolc: Felsőmagyarország
[Budapest]: Széphalom Kvműhely,
1996 [Miskolc]: Maxima Cs-A;
141 p.: ill.; 21 cm.

1997
Tóth Béla: *A dervis kilenc egere:
török történelmi*. Budapest: Tere-
bess Collection, cop. 1997 Sze-
ged: Kemprint Kft.; 169, [2] p.:
ill.; 24 cm.

1998
Rainwater, Janette: *Te vagy a fele-
lős: az öngyógyítás művészete*.
Budapest: SHL Hungary Kft., 1998
[Budapest]: Akadémiai Nyomda;
232 p.: ill.; 21 cm; Segítünk, ha
lehet, ISSN 1418-6586.

Gyurkovics Tibor: *Isten homlokán: istenes versek*. [Szentendre]: Kairosz, cop. 1998 [Budapest]: Tordas és Társa Győr: Széchenyi; 184 p.: ill.; 20 cm.

Blanchard, Kenneth: *Empowerment: a felelősség hatalma*. Budapest: SHL Hungary Kft., 1998 [Szeged]: Szegedi Kossuth; 104 p.: ill.; 22 cm; Segitünk, ha lehet.

Klein Sándor: *Munkapszichológia*. Budapest: SHL Hungary Kft., 2001, cop. 1998 [Budapest]: Agroprint; 850 p.: ill.; 24 cm; SHL könyvek.

Belbin, Meredith: *A team avagy Az együttműködő csoport*. Budapest: SHL Hungary Kft., 1998 [Budapest]: Akad. Ny. Kft.; 220 p.: ill.; 21 cm; Segitünk, ha lehet.

1999
Karácsonyi emlékek: angolszász elbeszélések. Budapest: Marfa-Mediterrán, 1999 Győr: Széchenyi Ny.; 296 p.: ill.; 19 cm.

Veress Miklós: *Gombolós gimbele*. Budapest: Littera Nova, 1999 [Szekszárd]: Séd; 54 p.: ill.; 20 cm; Sophie gyermekkönyvek, ISSN 1416-6178; 10.

Strašnij, Aleksandr: *Természetgyógyászat: ép testben ép lélek*. Budapest: SHL Hungary Kft., 1999 [Szeged]: Szegedi Kossuth; 269 p.: ill.; 22 cm; Segitünk, ha lehet.

Rákos Sándor: *Kertkapun ha bekukkantasz: verses abc kicsiknek, nagyobbaknak*. Budapest: Littera Nova, 1999 [Vác]: Nalors; 47 p.: ill.; 20 cm; Sophie gyermekkönyvek, 8.

Putnoki A. Dávid: *Szószerő*. Budapest: Dinasztia, cop. 1999 Budapest: Grafika-Typpress; 43 p.: ill., színes; 30 cm.

Klein Sándor: *...az értelemig és tovább: még egyszer pszichológusok a pszichológiáról*. Budapest: SHL Hungary Kft. [Pécs]: JPTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Int., 1999 [Debrecen]: Kinizsi; 171 p.: ill.; 21 cm; Segitünk, ha lehet.

Ginott, Haim: *Szülők és gyermekek*. Budapest: SHL Hungary Kft., 1999 [Debrecen]: Kinizsi; 160 p.: ill.; 21 cm; Segitünk, ha lehet.

Kiss Benedek: *Sára könyve*. Budapest: Littera Nova, 1999 [Vác]: Nalors; 45 p.: ill.; 20 cm; Sophie gyermekkönyvek, 11.

Kao, John: *Ötletgyár avagy A kreatív szervezet*. Budapest: SHL Hungary Kft., 1999 [Szeged]: Szegedi Kossuth; 168 p.: ill.; 22 cm; Segitünk, ha lehet.

2000
Szepesti Attila: *A tudós számára: százéves történetek egy öreg tudósról, aki erdő-mező titkait kileste*. Budapest: Littera Nova, 2000 [Vác]: Nalors; 34, [3] p.: ill.; 20 cm; Sophie könyvek, 17.

Tóth Bálint: *Varázsduda*. Budapest: Littera Nova, 2000 [Vác]: Nalors; 37 p.: ill.; 20 cm; Sophie gyermekkönyvek, 13.

Erdős Géza: *Akció: a teljes szívvel végzett tevékenység*. Budapest: SHL Hungary Kft., 2000 [Vác]: Multiszolg Bt.; 153 p.: ill.; 21 cm; Segitünk, ha lehet.

Kiss Anna: *Szeles könyv*. Budapest: Littera Nova, 2000 [Vác]: Nalors Grafika; 29, [2] p.: ill.; 20 cm; Sophie gyermekkönyvek, 14.

Halász Zoltán: *Utazások Casanovával*. Budapest: Vince K., 2000 [Gyula]: Dürer; 194, [2] p.: ill.; 19 cm.

Mihályfy Sándor: *Akkora velőcsont, mint a Szent Gellért-hegy*. Indul a bakterház '98. Budapest: Fehér Gy., 2000 [S.l.]: [s.n.]; 167 p.: ill.; 21 cm.

Čtvrtěk, Václav: *Pajzán mesék*. Budapest: Korma Kv., 2000 Budapest: Seritechnik; 126 p.: ill.; 16 cm; Bohemia kiskönyvtár, ISSN 1586-9482.

2001
Babits Mihály: *Jónás könyve*. [Vác]: Arcus, 2001 Vác: Nalors; 63 p.: ill.; 31 cm.

Moreau, Jean-Luc: *Mimi és a sárkány*. Budapest: Littera Nova, 2001 [Vác]: Nalors Grafika; 85 p.: ill.; 21 cm; Sophie könyvek, 21.

Wheatley, Margaret J.: *Vezetés és a modern természettudomány: rendszer a kaoszban*. Budapest: SHL Hungary Kft., 2001 [S.l.]: Generál Print; 215 p., [11] t.: ill., részben színes; 22 cm; SHL.

Szemadám György: *Zé, ó és ó: egy emberkert kacagtató tragédiái*. Budapest: Kortárs, 2001 [Bp.]: Windor Bt.: G-Print; 166 p.: ill.; 19 cm.

Mónus Ágnes: *Public relations: a bizalomépítés művészete*. Budapest: SHL Hungary Kft., 2001 [Budapest]: Agroprint; 144 p.: ill.; 21 cm; Segitünk, ha lehet.

Balázs Tibor: *Félkalap: verses köpésdombok, 1975-1980*. Budapest: Accordia, 2001 [Budapest]: ETO-Print; 104 p.: ill.; 19 cm; Kópé könyvek, ISSN 1587-2874; 1.

Klein Sándor: *Vezetés- és szervezőpszichológia*. [Budapest]: SHL Hungary Kft., cop. 2001 [Szeged]: Szegedi Kossuth Ny.; 717 p.: ill.; 24 cm; SHL könyvek.

Kenéz Ferenc: *Még a belvárosi iskolából sem akart senki költő lenni*. Budapest: Littera Nova, 2001 [Vác]: Nalors; 71, [2] p.: ill.; 20 cm; Sophie könyvek, 23.

2002
Goleman, Daniel: *Érzelmi intelligencia a munkahelyen*. Budapest: SHL Hungary Kft., 2002 [Budapest]: Agroprint; 533 p.: ill.; 20 cm; Segitünk, ha lehet.

Határ Győző: *Tururu és Tururu: a testvérpár első, szerencse-próbáló világjárása: mesekönyv huszon-négy felmondásban*. Budapest: Littera Nova, 2002 [Vác]: Nalors Grafika; 79 p.: ill., részben színes; 25 cm; Sophie könyvek, 25.

Határ Győző: *Pepito & Pepita*. Budapest: epl, 2002 [Hungary]: Nalors Grafika; 242 p. ISSN 1585-082-X.

Filmjei:

1976 *Delfinia*
1977 *Új lakók*
1977 *Jómadarak* (tévéorozat)
1987-88 *Tinti kalandjai* (tévéorozat)
1997 *Jónás*
1999 *Golyós mese*
2001 *Szindbád, bon voyage!*
2002 *Az én kis városom*
2003 *Könny nem marad szárazon*

Films:

1976 *Delfinia*
1977 *New Tenants*
1977 *Bad Eggs* (TV series)
1987-88 *The Adventures of Tinti* (TV series)
1997 *Jonah*
1999 *Spun*
2001 *Sindbad, bon voyage!*
2002 *My Small Town*

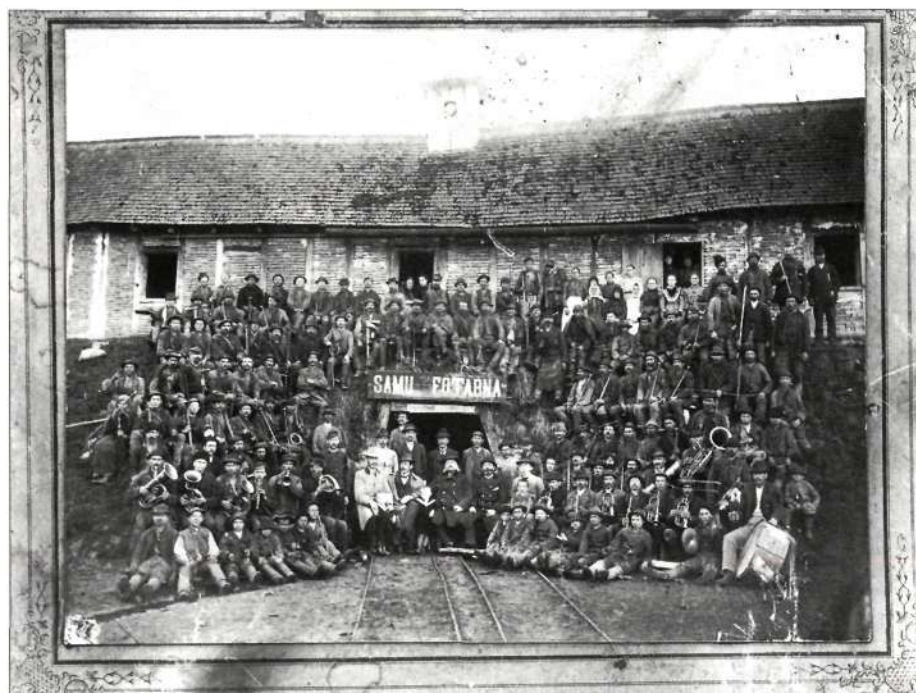
*A szülői ház Baróton
a nyolcvanas évek végén*
(archív felvétel)

[...] Erdélyben, Háromszék megyében, az úgynevezett Erdővidék Barót nevű községében születtem, 1937-ben. Szép és változatos táj ez, kis dombocskákkal, emberszabású falvakkal – „Somogyország” hasonló ehhez. A falu egyik felén az Olt folyik, a gyors, göromba vizű folyó, abba igyekszik, majdnem derékszögben, szelíden a Barót vize. Úgy hozzátartozott ez szülőfalumhoz, hogy azóta is, ha csak egy kis erecske csordogál valahol, már ott-hon érzem magam. Nem tudtunk úszni, de azért vidáman ugrabugráltunk a hullámok közé, s kutyamód tértünk vissza az oly sokszor áztatott kender-től ruganyos vízpartra, a csodálatos, szeszélyesen kanyargó gyökerű, éveiket nem titkoló, igazi öreg fűzfák alá. Az sem zavart bennünket, hogy a sod-

rásban keresztetek jelezték a vízbe fúltakat. Még azt is tudtam, hogy anyai nagyapám – bányászember – hajdan, életmentés közben szintén itt lelte halálát. Gyönyörű fahíd vitt át a túlpartra, azon időnként feltűnt a kis bányavasút. Bányavidék volt ez tehát (családunk sok tagja gyakorolta ezt a mesterséget), de azért nem olyan elgyötört, mint némelyik túlművelt, szétkaszabolt, szennyezett bányásztáj. Jó volt a természetben élni s játszani, játszani. Nekünk még a domboldali temető is játszóhelyünk volt, mert ott a halál nem riasztott, része volt szinte az életnek. Játszottunk a csűrben is: ejtőernyősként ugráltunk naphosszat, az

éles mezőgazdasági szerszámok közé, és persze, csúszkáltunk a hatalmas szénakazlakról, estére olyanok lettünk, mintha ezer macska támadott volna meg. De természetesen nemcsak ilyen viháncolásból állt az életünk. Szegények voltunk, szüleim elváltak, amikor mindössze kétéves lehettem. Édesanyám egyedül nevelt, amíg másodszor férjhez nem ment, háborús viszonyok közepette. Akkor elköltözött Sopronba, s engem – időlegesen – keresztanyám (nagynéném) gondjaira bízott. Így aztán Baróton s a szomszédos Köpecen telt el életkezdő korom. [...]

*Uzonkával,
első szerelmével, Baróton*
(Gyulai Emmi felvétele)

A köpec-baróti bánya Samu főtárnája
(archív felvétel)

1937. december 2-án Baróton született. Erdély sajátos hangulatú kistáján, Erdővidéken ekkor még harmonikusan él együtt a hagyományos mező- és erdőgazdálkodás, a borvzkereskedelem, a bányászat, a korai iparosodással, sajátos polgári miliőt teremtvé.

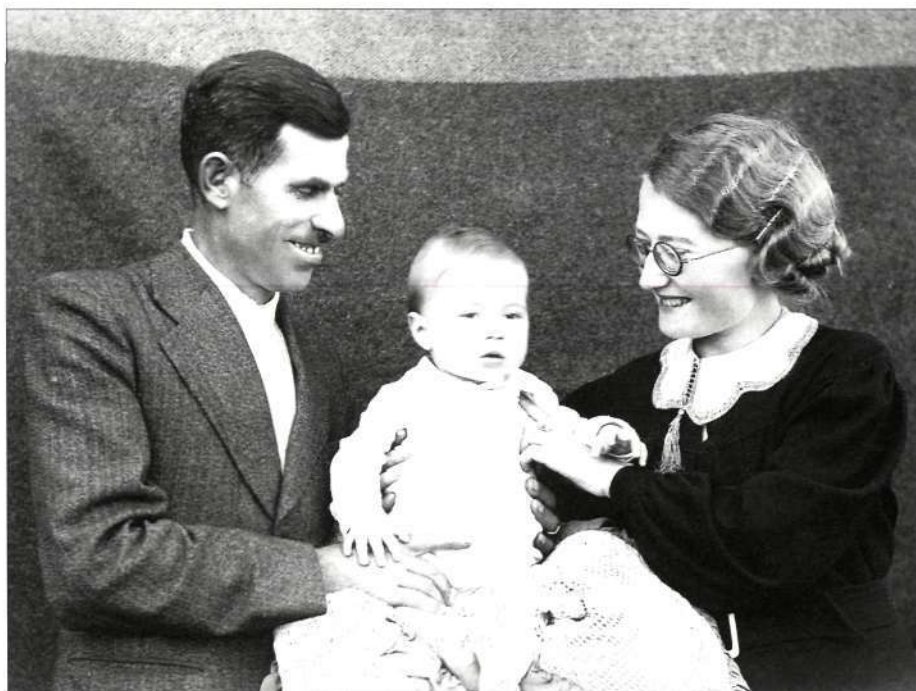
Gyulai Líviusz szerelemgyermekként látja meg a napvilágot, édesanyja neveli. Ezen az ágon a Gyulai Pál-féle rokonságot, apai örökségként az Erdélyben megtelepedett olasz kőfaragó Marco família hagyományait kapja útravalóul.

Szüülőföldjén Baróti Szabó Dávid költészete és Benedek Elek irodalmi-közeleti munkássága élő hagyomány.

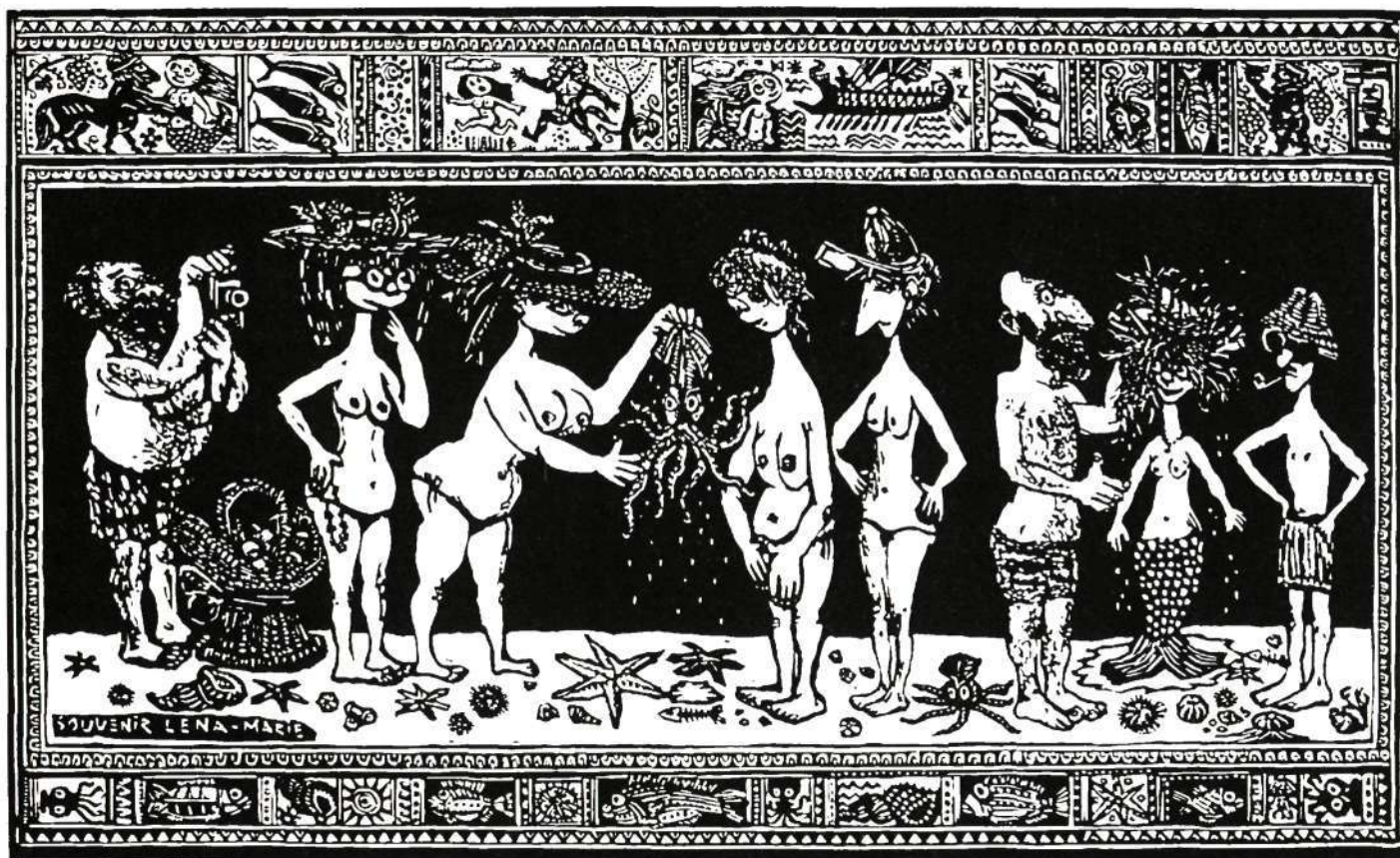
1944-ben a román megszállás elől édesanyja Magyarországra menekül, gyermekét közeli rokonokra hagyva.

1946-ban végre követhette édesanyját Sopronba. A kilenc esztendő gyermekét mostohaapja soha nem tudja igazán elfogadni. Líviusz a család nehezen elviselhető légköre elől az olvasásba menekül. Állandó látogatója, serdülőként segítő munkatársa a helyi könyvtárnak. Szeme itt nyílik rá Gustav Doré metszeteire, Daumier rajzaira, illetve a századelő Verne-illusztrációira. Az Ágoston Ernő vezette Képzőművész Körben kezd rendszeresen rajzolni.

1952-ben Budapesten a Képzőművészeti Gimnáziumban folytatja ta-

Szüleivel 1938. augusztusában
(archív felvétel)

Souvenir Lena-Marie
linóleummetszet; 1983; 240 x 380 mm

nulmányait. Itt Komjáthy Gyula igazította művészeti érdeklődését.

1956-ban fölveszik a Képzőművészeti Főiskolára. A grafika önálló szakként való elfogadása ekkoriban még a kezdeteinél tart. Az idős és nagyra becsült festő, Kmetty János lesz a mestere, de tanítja Fónyi Géza és Ék Sándor is. Tollrajzait őszinte elismeréssel csodálja meg Barcsay Jenő. Ekkor már a saját útját járva részt vesz a Képzőművészeti Főiskola grafikai műhelyének újrateemtésében, a litográf műhely helyreállításában. Francia galériások megrendelésére Bernáth Aurél legszebb festményeit, a mester személyes irányítása mellett ő viszi kőre, a színes litográfia által bensőséges barátságba keveredve a mesterrel. Fiatalabb pályatársaként tanúja és részese Kondor

Béla egyre teljesebb művészi kibontakozásának. Bár jóval fiatalabb, mégis Kondor egyik legbizalmasabb barátjává fogadja.

1962-ben diplomázik a Főiskola grafika szakán. Metszeteit, tollrajzait már főiskolás korában Nagy László költő gondozásában közli a klasszikus Élet és Irodalom. Ekkor kezd illusztrálni is. Már a hetvenes évek elején sajátos hangulatú, bravúros technikai tudásról, remek rajzkészségről, nagy műveltségről, összetéveszthetetlen ironiáról számot adó egyedi és sokszorosított grafikai lapjaival, illusztrációival tette ismertté magát itthon és külföldön. Munkáinak különös hangulatát az a stílusbravúr adja, amely bármilyen korszakból is merít, elgondolásaiban új egységet és harmóniát teremt. Különös színvilá-

Réber Lászlóval műtermében
(Fejér Ernő felvétele)

gú rajzai, festményei, melyek alig rokoníthatók a magyar képzőművészetben, szervesen illeszkednek életművébe. Budapesten az Atrium Hyatt és a Taverna Szállókban murális munkáit is megcsodálhatjuk.

1968-ban megszületik Kati leánya.

1971-ben a firenzei Uffizi Képtár – bár nem tartozik gyűjtőkörébe – megvásárolja linómetszeteit.

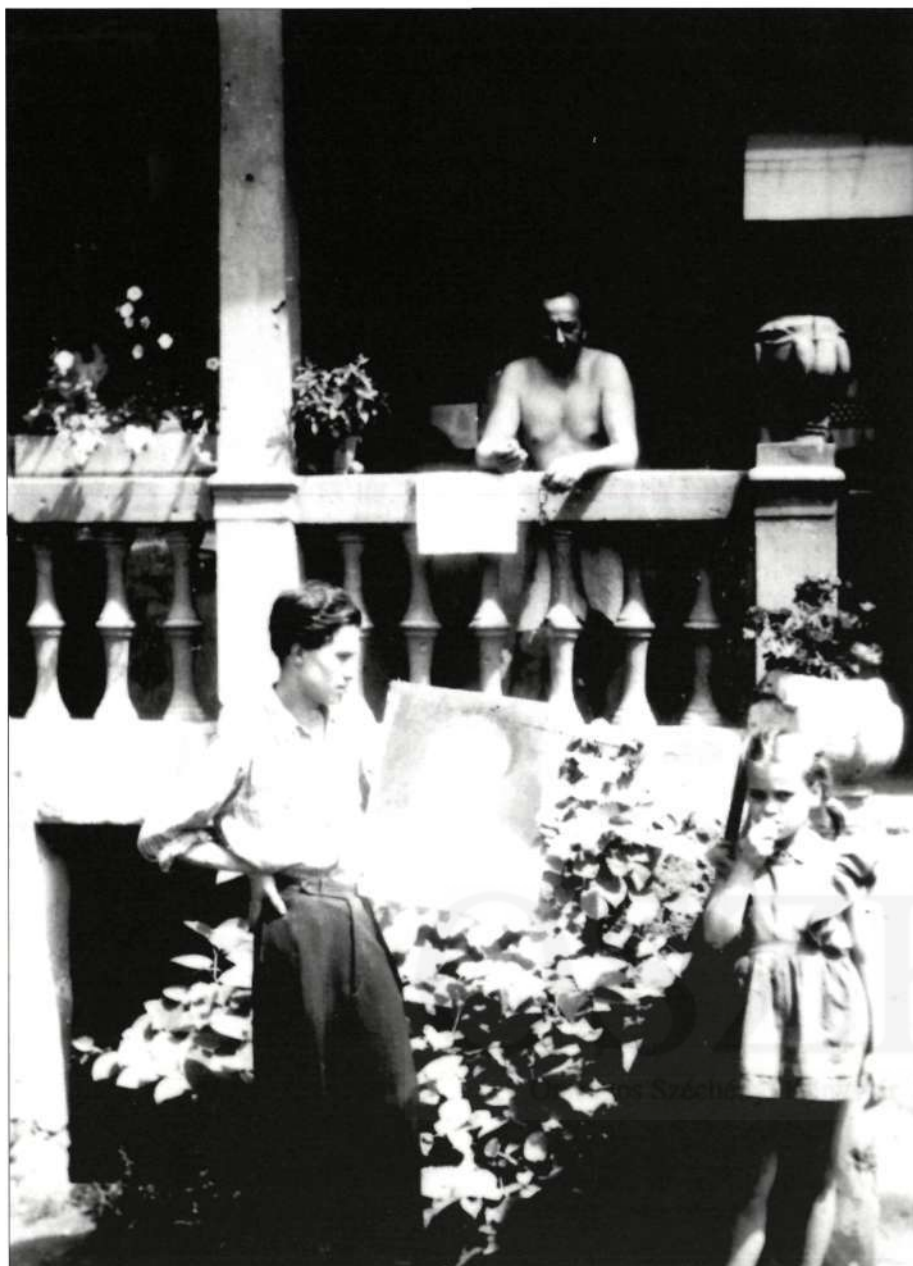
1976-tól Gross Arnold baráti ajánlására és biztatására megindul rajzfil-

mes pályafutása. A *Delfinia* (1976), az *Új lakók* (1978), a *Jómadarak* (TV-sorozat 1979–80), a *Tinti kalandjai* (TV-sorozat 1987–89), *Jónás* (1997), a *Golyós mese* (1996), *Szindbád, bon voyage!* (1999), *Az én kis városom* (2002) a hazai és nemzetközi filmes elismerést is meghozta számára. Az egyetemes emberi műveltség, a mitológia és a köznapiság természetes, kezelése, nagy igényesség, rajzi tudásának nagyvonalú filmes megjelenítése, mélységes humánus és eredetiség jellemzik filmjeit. Az egész műfaj megújulását jelezték kis etűdként megfogalmazott televíziós sorozatai, ahol az eszköztelenség, a feszes dramaturgia és az átütő nevetetés mögött meghúzódó dráma

együtt hatott. Készített hagyományos gyermek-diafilmeket is. Filmjeihez forgatókönyveit, történeteit maga írja. Kötetre való gyermekverse született immár.

A Damjanich utcai lakásban
(archív felvétel)

*Pestújhelyen, képzőművészeti
gimnazistaként későbbi feleségével,
Vennes Emmyvel*
(archív felvétel)

lítási nívódíja (1984), a Csillag Albert Alapítvány díja (1987).

1989-ben Érdemes művész. A Cannes-i Filmfesztivál oklevele (1999); az első Internet Fesztivál I. díja, Róma (2001); KAFF, Magyar Film- és Tévékritikusok díja (2002).

1995-től a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

Legfontosabb kiállításai:

- 1966 *Dürer terem*
- 1968 *Bécs*
- 1973 *Amszterdam*
- 1974 *Fészek klub*
- 1975 *Csók Galéria*
- 1980 *Miskolc*
- 1981 *Dorottya utcai kiállítóterem*
- 1982 *München*
- 1985 *Sopron*
- 1988 *Kecskemét*
- 1990 *Barót*
- 1992 *Sárospatak*
- 1998 *Kazincbarcika*
- 1998 *Vigadó Galéria*
- 1999 *Helsinki*
- 1999 *Stockholm*
- 1999 *Brüsszel*
- 2000 *Madách Színház*
- 2000 *Kaunas*
- 2000 *Brüsszel*
- 2001 *Berlin 2001*
- 2002 *Révkomárom*

1985-től egyedül neveli leányát.

1998-ban megszületik unokája Vendel.

1990-ben feleségül veszi Vennes Emmy színművésznőt, aki otthontemtő képességével, vonzó személyiségével biztos háttérrel, szellemi értelemben gazdag baráti kört, az alkotáshoz nélkülözhetetlen harmóniát hoz Gyulai Líviusz életébe.

Az elismerések sem kerültek el: a Firenzei Grafikai Biennálé aranyérme (1971), Lipcsei Könyvművészeti Biennálé, IBA oklevél (1964), aranyérem (1972), ezüstérem (1980).

1973-ban Munkácsy-díjat kap. A Kairói Filmfesztivál Arany Nofretete Díja (1978), Lipcsei Rövidfilmfesztivál Ezüstgalamb Díj (1978). Illusztrációiért, könyvterveiért több tucatszor nyerte el a Szép Magyar Könyv díjat. A Művészeti Alap kiál-

Pestújhelyen tavalý nyáron
(Haris László felvétele)

He was born on 2 December 1937 in Barót. In those days in Erdővidék, this Transylvanian sub-region of a special atmosphere, the traditional agri- and sylviculture, boron water trade, mining, and the early industrialisation still co-existed in harmony creating a civic milieu. Líviusz Gyulai was born to his mother as a love-child, she alone looked after him. On this side, he is given the kinship from Pál Gyulai's descendants as provisions, and the traditions of the Italian stonecutter Marco family, who found home in Transylvania some time before. In Gyulai's homeland, the poetry by Dávid Baróti Szabó and Elek Benedek's literary and community work is still a living tradition.

In 1944, during the Romanian invasion, his mother fled to Hungary leaving the child behind with close relatives.

At last, **in 1946**, Líviusz was able to follow his mother to Sopron. His step-father could not ever really accept the boy who is nine years old then. Líviusz, from the atmosphere of the family he can hardly tolerate, retires to reading books. He is a regular visitor, later an assistant at the local library. It is here that his eyes become wide open to the cuts by Gustav Doré, to the drawings by *Daumier* and to the illustrations to the books by Verne from the early XX century. He starts drawing in the club of artists lead by Ernő Ágoston.

In 1952, he continues his studies in the Secondary School of Fine Arts in Budapest under Gyula Komjáthy's caring supervision.

In 1956, he is admitted to the College of Fine Arts. In those days, graphics as an independent specialisation is not yet completely accepted. The old and renowned painter, János Kmetty is his master there, but he is also instructed by Géza Fónyi and Sándor Ék. His pen drawings are admired by Jenő Barcsay, too. With his career ambitions in mind, he takes part in the reorganisation of

the graphic workshop of the College of Fine Arts and the restoration of the lithography workshop. By the order of French galleries, he reproduces Aurél Bernáth's most beautiful paintings in colour lithographic version under the master's personal direction, which results in an intimate friendship between them. As a younger colleague, he witnesses and becomes part of Béla Kondor's artistic fulfilment. Although quite a lot younger, he is still one of the most confident friends to Kondor.

In 1962, he graduates from the graphics specialisation of the College. He is still a college student when the poet László Nagy helps him publish his cuts and pen drawings in the classic *Élet és Irodalom*. That is when he starts making illustrations too. As early as the seventies, his single and reproduced graphic sheets and illustrations featuring a special atmosphere, his brilliant techniques and drawing skills, great erudition and a distinct irony earn him reputation both at home and abroad. His pieces assume a unique atmosphere through the artists's special sense of style, which can create unity and harmony whichever period the underlying ideas may come from. His drawings and paintings, standing quite apart from the Hungarian fine art with

their very special set of colours, are an organic part of his oeuvre. His murals can be seen and admired in places like Atrium Hyatt and Taverna hotels in Budapest.

In 1968, his daughter, Kati, is born.

In 1971, the Uffizi Gallery – although Gyulai does not really belong to the group they collect pieces from – purchases his linocuts.

In 1976, following Arnold Gross' friendly recommendation and encouragement his career in making cartoons starts. The films titled *Delfinia* (1976), *Új lakók* (*New Tenants*) (1978), a *Jómadarak* (*Bad Eggs*) (TV series 1979–80), a *Tinti kalandjai* (*Adventures of Tinti*) (TV series 1987–89), *Jónás* (*Jonah*) (1996), a *Golyós mese* (*Spun*) (1996), *Szindbád, bon voyage!* (1999) *Az én kis városom* (*My Small Town*) (2002) brings him both domestic and international recognition. Deep humanism, general erudition, handling mythology and commonplace in a highly natural way, high standards, a great representation of his drawing skills and originality feature his films. The revival of this particular genre was marked by his television series composed as etudes where the drama underlying the simplicity of

the artistic tools, the tight dramaturgy and his irresistible humour make a combined impact. He has produced traditional film strips for children too. He himself writes the scripts and stories to his films. He has also written a number of poems for children, enough now for a book.

Since 1985 he has been rearing his daughter on his own.

In 1998, his grandson, Vendel, is born.

In 1990, he marries the actress Emmy Vennes, who, with her attractive personality and skill to create a friendly and inspiring atmosphere in their home, provides the harmony for Líviusz Gyulai so important to his creative work.

Prizes of recognition: gold medal at the Florence Graphic Biennial (1971), Leipzig Book Art Biennial, IBA diploma (1964), gold medal (1972), silver medal (1980).

In 1973, he receives the Munkácsy Prize. Gold Nofretete Prize at the Cairo Film Festival (1978), Silver Dove Prize at the Leipzig Short Film Festival (1978). For his illustrations and book designs he won the Prize for Beautiful Hungarian books

dozens of times. The exhibition Nívó Prize of the Art Fund (1984), Prize of Csillag Albert Foundation (1987).

In 1989, he becomes Érdemes művész (Artist of Honour). Cannes Film Festival diploma (1999); 1st prize at the first Internet Festival, Rome (2001) KAFF, Hungarian Film and TV Critics' Choise (2002).

Since 1995 January he has been member of the Hungarian Academy of Fine Arts (MMA).

Major exhibitions:

- 1966 *Dürer Hall*
- 1968 *Bécs*
- 1973 *Amsterdam*
- 1974 *Fézsék Club*
- 1975 *Csók Gallery*
- 1980 *Miskolc*
- 1981 *Dorottya Street Gallery*
- 1982 *Munich*
- 1985 *Sopron*
- 1988 *Kecskemét*
- 1990 *Barót*
- 1992 *Sárospatak*
- 1998 *Kazincbarcika, Vigadó Gallery*
- 1999 *Helsinki, Stockholm, Brussels*
- 2000 *Budapest, Madách Theatre*
Kaunas, Brussels
- 2001 *Berlin*
- 2002 *Révkomárom*

119/03

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

„A könyv maga műtárgy legyen, mint egész, öröm legyen,

ha szemünket rajta legeltetjük, lapozgatjuk,

már a tartalmától függetlenül is gyönyörűséget okozzon.”

FERENCZY BENI

ISBN 9-632-04663-3

9 789632 046631